

KULTÚRA

ROČNÍK XIV. – č. 6

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

23. MARCA 2011

Vydáva Factum bonum, s. r. o. • Šéfredaktor Teodor Križka • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Mobil: 0903 846 313 • e-mail: redakcia@kultura-fb.sk • Cena 1,20€

„Všemohúci Bože, udeľ nám milosť,
aby sme prežívaním štyridsaťdenného
pôstneho obdobia

hlbšie vnikli do Kristovho tajomstva
a čnostným životom napredovali
na ceste k spásu.

Skrze nášho Pána Ježiša Krista,
tvojho Syna, ktorý je Boh
a s tebou žije a kraluje
v jednote s Duchom Svätým
po všetky veky vekov.“

(Modlitba dňa z Prvej pôstnej nedele, Rímsky misál)

„Kajajte sa a verte evanjeliu“ (Mk 1, 15),
touto vážnou výzvou a poznačením popolom
sme začali pôstne obdobie. Ako sa dnes hovorí -
„silné“ obdobie v cirkevnom roku. Treba povedať,
že sme v tom nekonali len ako jednotlivci,
ako ty a ja, lež spolu s celou Cirkvou, kdekoľvek
jestvuje na zemi. Lebo celá Cirkev si aspoň ako
smer a ideál predsvádzala dať sa na štyridsať-
dňovú cestu pokánia. Kajajte sa znova za svoje
hriechy a priestupky, volajte k Bohu o odpustenie
svojich vín, a tak sa očistite a posväťte.

Kráčajme spolu s Cirkvou po našej ceste pôs-
tom! Čím viac nás bude na tejto ceste, tým čis-
tejšia, tým krajšia pôjde Cirkev v ústrety Ježišovi
Kristovi, zmŕtvychstalému, akoby nevesta v
ústrety ženichovi. Čistejšími, rýdzejšími, pravej-
šími sa stanú aj tie cirkvi v malom, v ktorých
bezprostredne žijeme: naše farské spoločenstvá.

Čo máme robiť v dobe pôstu?

Možno máme o tom vlastnú predstavu. Ak
nie, jednoducho by som navrhol: Nechajme si
plán a program nášho pôstu určiť Božím slovom!

Pôstna cesta

Veď každá pôstna nedeľa, ba každý pôstny deň
ponúka myšlienky, nad ktorými sa vyplatí uvažo-
vať, i podnety a otázky k sebakúmaniu, k zahŕa-
deniu sa na seba, spolu s predsvzatím pre naše
konanie. Naznačiť to môže už Ježišovo konanie
a jeho tajomný zážitok, ako ho líči evanjeliový
úryvok (por. Lk 4, 1-13). Ježiš sa na začiatku
svojho verejného pôsobenia, ihneď po svojom
krste v Jordáne, pobral do púšte. Viedol ho tam

RUDOLF MASLÁK

sám Svätý Boží Duch, ktorého bol po svojom
krste plný, spomína evanjelium. No práve v
tomto jeho duchovnom rozpoležení pristúpil k
nemu pokušiteľ. Práve tam, v tvrdom pôste na
púšti, Pán Ježiš akoby bol sám raz chcel počuť
hlas zla a zakúsiť jeho vábivú, zvodnú silu. On,
Pán, nezaváhal ani na chvíľočku a vyšiel z poku-
šení ako dokonalý víťaz.

Z celej uvedenej evanjeliovkej rozpravy by
bolo možno vyzískať veľa podnetných myšlien-
ok pre náš pôst. Vybral som aspoň dve kon-
krétne: Vyjdime ponajprv aj my v tomto pôste
spolu s Ježišom do púšte. Potom spoznajme zlo
v nás. Uvedomme si živšie ako obyčajne jeho
skutočnosť, jeho silu; zvodnú silu jeho hlasu v
sebe samých!

Vyšť spolu s Ježišom na púšť - ale ako?
Púšť, o ktorej sa častejšie Písma sväté zmieňujú,
nie je celkom taká púšť, ako si ju obvykle pred-
stavujeme: nedohľadné more piesku a pieskové
duny bez konca kraja. Kto bol vo Svätej zemi,

má inú skúsenosť. Púšť je tam územie za vý-
chodným brehom Jordána. Piesočnaté a skalnaté,
ale aj skromne porastené trnistými kríčkami, ba
kde-tu aj trávou. Práve tam, za Jordán sa poberali
často veľkí proroci vyvoleného národa a mnohí
iní zbožní Izraeliti. Tam dozrel k svojmu posla-
niu aj Ján Krstiteľ.

Načo tam chodili? Čo tam chceli dosiahnuť?
Čo ich tam hnalo? Hej, všetci tí zbožní muži v
púšti chceli tvrdým pôstom doslova „robiť poká-
nie“; no v prvom rade hľadali samotu. Chceli byť
sami. Ďaleko od hluku sveta. Prečo? Predovšet-
kým, aby priamo a živšie postretli Boha a počuli
jeho hlas.

Nato tam šiel aj Ježiš. Kde nájdeme púšť my,
našu púšť? Asi nie niekde v blízkom stepnatom
kraji. Ale nájdeme ju, ak chceme, tam, kde ži-
jeme. Hoc aj uprostred betónových stavieb na-
šich veľkomiest... Ak chceme! To znamená: ak
sa občas odhodláme pobrať do samoty; ak bu-
deme ochotní vytvoriť si okolo nás oázu ticha a
samoty - ale takej, v ktorej sa možno postretnúť
s Bohom a počuť jeho hlas.

Hľadajme trochu takejto samoty v tomto
pôstnom čase! Azda tým, že odriekneme nepo-
trebné alebo celkom zbytočné „termíny“. Možno tým,
že sa občas zriekneme dajakého čisto zábavného
podujatia s priateľmi a získaný čas venujeme čítaniu
dobrej knihy, hlbkovému spytovaniu svedomia
alebo priamo modlitbe Krížovej cesty.

(Pokračovanie na 3. strane)

Nemám nič, len holé ruky a slovo a aj to
slovo len ľudské, bezmocné, opreté o
vieru, že bezmocnosť je tou pravou veliči-
nou zápasu, v ktorom sa nebojuje o výhodu
vlastného ega, ale o vyšší ako osobný záu-
jem. Jedinou zábavou, síce pomerne mizer-
nou, priznávam, je pri tom pre mňa mož-
nosť pozorovať skúmaný pohľad skeptikov,
ktorí už z povahy svojho videnia sveta ne-
veria na iný motor ľudských činov ako ego-
izmus.

Nefinancuje ma nik, ani Cirkev, ani
sponzori, nijaký zo zahraničných ani domá-
cich zbohatlíkov, nijaký Soros, nijaký Bere-
zovskij, J&T či nebudaj Penta. Nepozval ma
k tomu Nick Rockefeller ako hollywood-
skeho režiséra Aarona Russoa pred kandida-

Domino

TEODOR KRIŽKA

túrou na guvernéra Nevady, keď mu s úsme-
vom rozprával o plánoch znížiť počet oby-
vateľstva planéty začať vojnu s „teroriz-
mom“, a to, prosím pekne, dávno pred pá-
dom Dvojičiek. Nevyšiel som z radov zaru-
čene nezávislých bojovníkov za ľudské
práva, za práva bobrov, ani za rovnosť ne-
porovnateľného, tobôž za špionáž bez hra-
níc. Ale skeptici sú nedôverčiví už z pod-
staty, takže - nech si len ďalej skúmajú, je to
zasa zábava pre nich.

Každý máme iný údel. Kým niekomu sa
páči neveriť v nič a nikomu, iným zasa slú-
žiť za judášsky groš a ďalším pasívne čakať,
čo prinesie zajtrajší deň, či ventilovať svoje
hrdinské činy športom, ktorý by sa dal na-
zvať aj cieľavedomým hľadaním pravdy na
dne pivného pohára, - mne sa nepáči osud
myši, ktorá stuhne fascinovaná pohľadom
hada pripraveného ju zožrať, ani osud
slipek, ktorá ako zázrakom tuší jastraba, a
predsa neprotestuje, len zamrie a čaká s
okom vyvráteným k oblohe, či to bude ona,
alebo iná jej sestra, ktorú si jastrab vyberie.

Skeptikov upokojím: výsledok môže
byť identický s osudom obeť, je to dokonca
viac ako pravdepodobné, ale utešuje ma, že
som iba nečakal, až sa tak stane, ale o riziku
podával aj správu - čo i len takú mizernú
ako dymové signály, akými sa dorozumie-
vali pôvodní obyvatelia Ameriky predtým,
ako ich zdecimovali.

Čím sa odlišuje súčasný intelektuál od
obeť predátora? Azda iba tým, že mu slúži
skôr, ako sa stane jeho potravou. Presved-
čený, že žije v tej najnehatenejšej slobode,
aká kedy na zemi bola, uspokojený týmto
slobodným a dobrovoľným zistením, pracu-
je ako včelička na nových geopolitických
pomeroch, na novom prerozdeľovaní koristi
ľudských predátorov, tentoraz však nie me-
dzi viacerých spolustolovníkov ako kedysi,
no iba v prospech jedného z nich.

(Pokračovanie na 2. strane)

www.kultura-fb.sk

Nadarmo budete stavať kostoly, dávať duchovné cvičenia, zakladať školy, všetka vaša práca a vaše úsilie vyjdú navnivoč, ak nebudete schopní vládnuť zbraňou spôsobilou na útok aj na obranu - vernou a rýdzou katolíckou tlačou... Priniesol by som akúkoľvek obeť, svoj prsteň, pektorál i reverendu by som vložil do zálohy, len aby som mohol podporiť katolícky časopis. sv. Pius X.

Quo usque tandem...? (Dokedy...?)

Volený parlament a s jeho súhlasom vláda ako výkonná moc v štáte majú dlhú tradíciu. Žiaľ, nie vždy demokratickú. Pri pohľade na našu nie tak dávnu minulosť musím s poľutovaním konštatovať, že je tomu tak aj u nás. Parlament a vláda od roku 1948 v štáte, ktorého organickou súčasťou bolo aj Slovensko, boli síce konštituované na základe volieb, ale aké to boli voľby? Starší sa na to pamätajú a mladí nechápavo krúčia hlavou, či bolo niečo také vôbec možné. Áno, bolo! Čelní funkcionári Komunistickej strany rozhodli, kto bude v parlamente a ako bude zložená vláda. Určili aj to, kto a ako bude hlasovať v parlamente.

Trvalo to dlho, až do roku 1989. Väčšina šomrala, tajne kritizovala a tí, čo sa odvážili verejne kritizovať, mali zabezpečené miesta v niektorej z množstva vybudovaných väznic. Aj toto všetko, aj súdy sa nazývali demokratické. Mám dosť priateľov, ktorí boli takto postihnutí a viem, čo sa tam dialo.

Pri obsadzovaní funkcií na rôznych postoch v štáte, ale aj v ekonomike neboli dôležité vedomosti, ale vzťah ku Komunistickej strane, jej ideológii, a celému tomu obľudnému systému, ktorý sa tak podivuhodne rozložil. Myslel som si preto, že po zmene uskutočnenej roku 1989 sa konečne dostanú k slovu odborníci, ľudia morálne na výške, ktorí to s národom a neskoršie získanou samostatnosťou myslia statočne, a preto budú konať výhradne v prospech národa a štátu.

Nebolo treba veľa času, aby som pochopil, že som čakal zbytočne a naivne. Akí odborníci sa dostali na čelo spoločnosti a rozhodovali o veciach, o ktorých nemali potrebné vedomosti a takmer žiadne skúsenosti? Len tak sa mohlo stať, že bez vypracovania príslušných dopadových štúdií, čo ten alebo onen krok spôsobí, robili rozhodnutia na základe neodborných úvah a zahraničných odporúčaní. Tak sa to dialo v bankovníctve, vo veľkom priemysle, v poľnohospodárstve, v energetike a v celej ekonomike.

Určite bolo treba zlikvidovať neefektívne výroby - o tom niet sporu. Že to prinieslo rast nezamestnanosti, bez návrhov na jej riešenie, je tiež skutočnosť.

Čo si však mám myslieť o ľuďoch, ktorí boli proti zvrchovanosti vlastného národa, ale sa nehanbia obsadzovať vysoké funkcie a brať platy z peňazí štátu, ktorý nechceli? Čo si mám myslieť o tzv. politikoch, ktorí nás delia na Slovákov, „našich maďarských spoluobčanov“, Rusínov a ďalších.

Už samo označenie „naši maďarski spolu občania“ je absolútny nezmysel. Kto ich to naučil? A prečo také voľačo ustavične znieva aj z médií? Kedy konečne zavedieme právnu úpravu, ktorá platí v iných štátoch EÚ, napr. kto má pas Francúzskej republiky, je Francúz, možno iného pôvodu, ale Francúz.

Kedy konečne pochopia aj naši štátom platení funkcionári, že delenie na Slovákov a „našich iných spoluobčanov“ je vlastne tvorenie umelých

bariér, ktoré pochádzajú ešte z čias pražského centralizmu? Dokedy sa vlastne máme v duchu bývalej, iným vyhovujúcej koncepcie, deliť? Je nevyhnutné vytýčiť a realizovať užitočné a vekmi overené heslo „Viribus unitis“, t. j. jednotne!

Neprijemná je aj situácia, ktorá celú spoločnosť rozkladá. Rozkrádanie veľkého rozsahu, vraždy a lúpeže, uvoľnená morálka, hlavne mládeže, užívanie omamných látok, rozklad rodiny, opustené deti a mnoho ďalšieho. Veľmi vážnou je aj rímska problematika. Na jej riešenie nie je vypracovaná žiadna vyhovujúca koncepcia.

Rozhádání „politici“ rôzneho formátu riešia hlavne to, ako upevniť svoju pozíciu a vytrvať vo funkcii aspoň jedno volebné obdobie. Súdnemu pozorovateľovi musí byť jasné, že takýto vývoj je nebezpečný a nevedie k vytvoreniu usporiadanej, mravne a morálne zodpovednej, hmotne zabezpečenej spoločnosti.

Ktorá politická strana má predstavu a jasnú koncepciu, ako dosiahnuť zmeny k pozitívnemu vývoju?

Vychádzajúc z uvedeného je zrejme, že ani minulé ani súčasná koalíčná garnitúra nie je schopná riešiť podstatné problémy.

Takáto situácia však nie je ničím novým. Podobné situácie sú známe už z čias Rímskej ríše. V čase značného rozvratu, ktorý reprezentoval z dejín dobre známy Catilina, bolo treba tiež prijať razantné riešenia. Na nápravu v senáte vystúpil známy právnik, rečník a verejný činiteľ Cicero. Vo svojej reči uviedol aj vetu, ktorú som použil ako nadpis k tomuto článku: „Quo usque tandem abutere Catilina, patientia nostra? A pokračoval - Quem ad finem sese iactabit tua effrenata audacia?... (Dokedy budeš, Catilina, zneužívať našu trpezlivosť? Kedy sa konečne skončí tvoja bezhraničná opovážlivosť?)

Podobnú otázku treba položiť aj v našej súčasnej situácii: Dokedy sa budete, vážení volení zástupcovia, medzi sebou hádať? Kedy konečne začnete riešiť podstatné záležitosti národa a štátu? Kedy prestanete slúžiť cudzím a budete slúžiť svojmu národu? Kedy si už konečne všimnete, v akom stave je spoločnosť, kam smeruje a kedy urobíte nevyhnutné kroky na nápravu? Ste toho vôbec schopní?

V súčasnosti nepoznám u nás žiadnu spoločenskú ani stavovskú organizáciu, ktorá by bola taká reprezentatívna, aby na najzávažnejšie problémy spoločnosti vážne upozornila a dožadovala sa ich riešenia. Je toho schopná aspoň časť našej inteligencie? Sme schopní nájsť spoločnú reč v najzávažnejších otázkach, ktoré stoja pred našim národom? Ide samozrejme o kardinálne problémy, ktorých urýchlené riešenie zabráni amatérskym krokom a ďalšiemu rozkladu. Ak nie, prestaňme sa sťažovať, prestaňme kritizovať a bezradne sa pozerať na ďalší úpadok.

Rád si pri tejto príležitosti pomôžem skutočnosťou z chémie. Chemické reakcie môžu prebiehať samovoľne, nekontrolované a môžu spôsobiť aj neprijemnosti. Ak však prebiehajú usmernené, regulované, prinášajú úžitok. Takto je to aj s vývojom spoločnosti. Aby dosiahla blahobyť a uspokojenosť, musí byť riadená. To však musia robiť tí, ktorým na našej spoločnosti bytostne záleží, ktorí sa cítia byť jej členmi a ktorí to vedú!

Máme takých? Určite áno! Kedy sa prejavia?

Sme v situácii, kedy nepomôžu kritické články a úvahy. Táto doba si žiada činy! Vieme sa zjednotiť? Vieme sa pridať k aktuálnej výzve na integráciu? Nie je treba stále pozeráť do minulosti, hoci aj to je často dôležité. Teraz však treba jasne vytýčiť našu budúcnosť a organizovať jej zabezpečenie. Už v starom Ríme platilo „Mature facta opus est“ - Treba rýchle konať!

(Dokončenie z 1. strany)

Keď som šiel na bratislavskú sviečkovú manifestáciu 25. marca 1988 a keď som sa vo vydavateľstve, kde som pracoval, po 17. novembri 1989 ako jediný jeho zamestnanec postavil verejne na stranu požiadaviek demonštrujúcich študentov, konal som tak v presvedčení, že cieľom komunistického hnutia nikdy nebolo zlepšenie postavenia ľudu, ale likvidácia kresťanstva, katolíckeho i pravoslávneho, ako aj ich štátnych opôr (poradie nehrá nijakú rolu), ktoré si boli vzájomne viac či menej na úžitok. Podobne sa jeho osvietenecký predvoj krvavo zachoval vo Francúzsku a predtým i potom všade na svete, kam len vkročila je svetlá noha. Živil som však nádej, že pádom komunistického systému sa vyčerpajú príčiny nenávisti a rozdelenia sveta. Ale nie, ukazuje sa, že Západ bol demokratický skôr z donútenia okolnosťami, z potreby mať psychologickú a mravnú prevahu nad komunizmom, ktorú

aj prirodzene dosiahol, a nie zo svojej podstaty. Lebo dnes, keď už niet ani komunizmu, ani jeho tútora ZSSR, zápas sa neskončil a nenastala fáza spolupráce. Naopak, bombardovanie Belehradu a revolúcia v Kyjeve či orientácia vlády v Tbilisi a pobaltských krajinách na NATO, nehovoriac o raketovom „obranom“ systéme v Poľsku a radaroch v Česku, masívne ospravedlňovanie zbrojenia existenciou „extrémistického“ Iránu, je vlastne v skutočnosti postupný a sústavný nástup na Rusko s cieľom uskutočniť dávny plán - rozčleniť ho na mnoho štátov a Rusom ponechať teritórium v hraniciach niekdajšieho Moskovského kniežatstva.

Líder arménskej politickej strany Národná jednota Artashes Gegamjan nedávno napísal o týchto snažákoch úplne otvorene, sklamany, že Západ neodhodil svoje plány na smetisko dejín, naopak, pokúša sa smerovať kinetickú energiu padajúceho severoafričského domina, zameraného na ovládnutie arabských bánk (ktoré zrušili úžeru), ďalej, až do Ruska. Nakoniec, tam smeroval nedávno svoje úvahy pre BBC aj ruskojazyčný politológ Satanovskij (že by aj tu platilo NOMEN OMEN?). Na rozdiel od neho však A. Gegamjan písal ako arménsky vlastenec, lebo vie, čo by pre jeho arménsky národ znamenal zánik Ruska. Ja zasa viem, čo by zánik Ruska znamenal pre osud Strednej Európy, osobitne Slovenska, a preto som sa rozhodol z jeho vyjadrenia odcitovať:

„...17. júla 1959 Kongres USA prijal Zákon (Public Law) 86-90 O porobených národoch s podtitulom Zákon o rozdelení Ruska. Z textu tohto zákona sa dá vyčítať, že politika komunistickej strany Sovietskeho zväzu privedla k porobeniu a zbaveniu národnej nezávislosti Litvy, Lotyšsko, Estónsko, Ukrajinu, Bielorusko, Arménsko, Gruzínsko“ atď., slovom, všetky zväzové republiky. A ďalej sa uvádza: Pretože tieto porobené národy vidia v Spojených štátoch citadelu ľudskej slobody, hľadajú ich vodcovstvo vo veci vlastného oslobodenia a vo veci obnovy náboženských slobôd kresťanského, židovského, moslimského, budhistického a iných vierovyznaní, a tiež osobných slobôd, a pretože je pre Spojené štáty životne nevyhnutné podporovať úsilie o slobodu a nezávislosť, ktoré prejavujú porobené národy... práve my musíme patričným spôsobom ukázať týmto národom historický fakt, že národ Spojených štátov zdieľa ich túžbu opäť nadobudnúť slobodu a nezávislosť.“

Päťdesiat rokov na tento zákon každý prezident USA prisahal. Podľa expertov jeho uskutočnenie stálo amerických daňových poplatníkov 4 miliardy dolárov. Sovietsky zväz sa rozpadol, a predsa Zákon Public Law 86-90 nikto nezrušil, platí dodnes.“

Sovietsky zväz sa rozpadol, hoci sa rozpadnúť mal predovšetkým jeho zločinný komunistický systém, veď svet sa naopak globalizuje, rozširuje sa Európska únia a o ďalších formách nadnárodných štátností sa uvažuje aj inde. Arménsky politik Gegamjan však píše, že rozpad Sovietskeho zväzu bol možný iba vďaka rozduchovaniu národnostnej nenávisti zvonka i zvnútra, i že už začiatkom osemdesiatych rokov 20. storočia sovietska rozviedka získala materiály tzv. Harvard-

ského projektu, ktorý mal tri diely - Prestavba, Reforma, Završenie. Tento projekt pochádza z tvorivej dielne Zbigniewa Brzezinského, ktorý tak rozpísal do praktických krokov spomínaný Zákon Public Law 86-90. V tomto projekte sa rátalo z rozdelením Sovietskeho zväzu na 22 častí. Rozdelenie na pätnásť republík sa už stalo skutočnosťou, píše Gegamjan, zostáva rozdeliť „zvyšnú“ časť - Rusko na sedem častí, o čom Brzezinski otvorene píše vo svojej knihe Geostratégia pre Euroáziu. Cieľom je, aby sa Rusko izolovalo od prístupu k moriam, s výnimkou Severného ľadového oceánu. Podľa tejto stratégie, nazvanej „Slučka anakondy“, by sa prístup Ruska k Baltickému moru (spolu s Petrohradom) ocitol pod kontrolou Spolkovej republiky Nemecko, prístup k Čiernemu moru, vrátane Krymu a Kaukazu, by bol pod kontrolou Turecka a prístup k Tichému oceánu by bol odovzdaný pod kontrolu Japonska na juhu a USA na severe.

Roku 2007 vydal ten istý Z. Brzezinski knihu Druhá šanca, v ktorej varuje budúceho amerického prezidenta, že „tretia šanca už nebude“...

A akože len rozbiť ostatky Ríše zla (kto zabudol, že ríšou zla bol komunistický Sovietsky zväz, pre istotu napomeniem, že ňou je tentoraz nekomunistické Rusko, a nie USA - to len aby nedošlo k omylu)? Nuž, opäť pomocou odskúšaných praxe - rozduchovania národnostných a iných nepokojov smerujúcich k chaosu. Kandidát na prezidenta USA John McCain o tom tiež čosi povie: „Musíme sa začať správať voči Rusku vo veľkej miere ako k mocnosti druhej triedy, akou je dnes, nie ako k veľkej mocnosti, ktorou bolo kedysi... Na začiatok treba obnoviť predaj obranných zbraní Gruzínsku. Naši spojenci v Strednej a Východnej Európe budú hľadiť na Gruzínsko ako na meradlo toho, či sa ich USA zastanú, alebo nie. Aj Rusko hľadá na Gruzínsko ako na ukazovateľ, koľko mu toho prejde vo vzťahu k nemu a teda aj za jeho hranicami. Toto treba zmeniť.“

The Washington Post k tomu dodáva: „Vo vnútornej politike zaujal prezident (Barack Obama) obrannú pozíciu, to značí, že v medzinárodnej politike nastal čas pre neho a Ameriku na útok. Rusko je ideálne miesto na to, aby sa k tomu pristúpilo.“

Samozrejme, povelom na tento nástup je úloha vraziť klin medzi ruského prezidenta Medvedeva a Putina. Z. Brzezinski pre Newsweek bezodkladne píše, že Medvedev „začína rozmýšľať inak ako Putin, aspoň v otázke budúcnosti Ruska.“ Ostatné je už zrozumiteľné, aj orientácia ruskej (či skôr ruskojazyčnej) tlače, aj správanie sa tzv. liberálnej opozície, nehovoriac o terorizme a pokusoch za každú cenu vyvolať nepokoje. A pokusy vyprovokovať násilie v Náhornom Karabachu medzi Azerbajdžanom a Arménskom už ani netreba spomínať... Veď v Rusku žije okolo dvoch miliónov Azerbajdžancov a jeden a pol milióna Arménov! Takže konflikt za hranicami Ruska sa prenieso do ulíc Moskvy a Petrohradu, Rostova na Done, Krasnodaru, Jekaterinburgu atď., všade, kde žijú skupiny týchto dvoch národností s identitou nadobudnutou na styku kresťanského a moslimského sveta.

Gegamjan, vodca arménskej politickej strany Národná jednota, podľa môjho názoru rozumne končí svoj článok vyhlásením, že rozvoj a stabilita Arménska sú závislé od rozvoja a stability Ruska.

A tak sa pýtam, či sa na Slovensku nájde politik, ktorý si uvedomuje, že národný život Slovákov nezávisí ani tak od Bruselu či nebudaj Washingtonu, hoci sme poslušnou súčasťou ich hospodárskych a mocenských štruktúr, no dlhodo aj od toho, či prežije Rusko a či bude prvkom vyvažujúcim koloniálne chute Západu, i ako sa my zachováme k Rusku. Lebo nemaľujme si budúcnosť naružovo, osloboditelia od útlaku sa po čase zákonite zvrhávajú vo svoj opak.

Nateraz má o tom opatrnú odvahu uvažovať iba jeden politik, už desať rokov mimo aktívneho vplyvu na vývin u nás, aj to sa nateraz neviem zaradiť, či úprimne...

TEODOR KRÍŽKA

Kresba: Andrej Mišanek

Prírodou dvoma týždňami sme spoločnou svätou omšou v spišskej katedrále spolu s banskobystrickým biskupom Mons. Rudolfom Balázom a s nitrianskym biskupom Mons. Viliamom Judákom oslávili 90. výročie vysviacky prvých troch slovenských biskupov, ktorá sa stala 13. februára 1921. Boli to: biskup Ján Vojaššák pre Spišskú diecézu, biskup Marián Blaha pre Banskobystrickú diecézu a biskup Karol Kmeťko pre Nitriansku diecézu.

Prečo ich označujeme za prvých troch slovenských biskupov?

Na konci prvej svetovej vojny sa rozpadla takmer tisícročná ríša, rakúsko-uhorská monarchia, do ktorej patrili aj historické zeme Čechy, Morava a Slovensko. Na troskách tejto ríše vznikli nové nástupnícke štáty. Medzi nimi aj Československá republika, ktorú označujeme za „prvú“ oproti tej, ktorá vznikla po druhej svetovej vojne. Datuje sa od 28. októbra 1918.

Politické, spoločenské, náboženské a kultúrne pomery v ČSR boli veľmi zložitá. V rámci monarchie bolo Slovensko veľmi silne naviazané na Uhorsko, ktoré sa usilovalo Slovákov asimilovať medzi Maďarov. Poznáme obdobie silnej maďarizácie. Andrej Hlinka a ďalší politickí dejatelia veľmi zvažovali, akou cestou sa má Slovensko v týchto pohutých časoch vybrať. Nakoniec sa aj pod medzinárodným tlakom rozhodli pre spoločnú republiku s Čechmi.

Nie je tu miesto, aby som rozoberal celý prehľad tohto spoluzitia s Čechmi a jeho dopad pre Slovensko. Nám tu ide iba o zhodnotenie náboženskej situácie. Za monarchie Cirkev preživila slobodu, ale bola v mnohých prípadoch až príliš spojená aj s politickým životom, čo jej bolo na škodu. Politické pomery sa me-

Pastiersky list

Františka Tondru, spišského diecézneho biskupa, pri príležitosti 90. výročia uvedenia Jána Vojaššáka do úradu spišského diecézneho biskupa

nia, ale Cirkev je nadčasová. Cisársky trón často zasahoval do života a vedenia Cirkvi. Biskupské stolce boli obsadované biskupmi Maďarmi.

Po vzniku ČSR nositeľmi nového štátu sa stali českí politici a intelektuálne vrstvy prezentované vládnuou sociálnou demokraciou, pod vedením prezidenta Tomáša Garrigua Masaryka. On a jeho strana sa otvorene hlásili k liberalizmu, ktorý sa v novej situácii prejavoval proti katolíckej až proti rímskej. Predstavitelia českého liberálneho nacionalizmu svoje vlastenectvo interpretovali v duchu husitizmu, ktorý interpretovali ako jedinú správnu národnú orientáciu. Katolícku cirkev takto postavili do úlohy národného a svetonázorového nepriateľa českého národa. Preto sa usilovali o vytvorenie novej, československej cirkvi, ktorá by bola podriadená štátnej moci ako symbol národnej emancipácie a identity. Na manifestácii ľavicových liberálnych socialistov, 3. novembra 1918, v Prahe rozvášnený dav zničil známy Mariánsky stĺp, čo sa stalo symbolickým prejavom vtedajšieho smerovania. Prezident Masaryk na adresu Ríma povedal: „Rím musí byť Čechmi súdený a odsúdený. Padla Viedeň, musí padnúť aj Rím.“ Katolíci v českých a moravských zemiach sa ocitli vo veľmi zložitej situácii. Usilovali sa presvedčiť vedúce vládne kruhy, že katolíci nemusia byť

nevyhnutne monarchisti a že český a moravský katolicizmus má záujem stať sa aktívnou zložkou politického, národného a verejného života republiky.

Na Slovensku bola situácia opačná. Národné cítenie bolo prevažne spojené s náboženským cítením. A to národné bolo skôr podriadené náboženskému. Opakované útoky na adresu Katolíckej cirkvi vyvolávali silnú odozvu aj v národnom cítení Slovákov a v stupňujúcom sa odpore voči českému liberalizmu. Ten bol Slovákom cudzí. Katolíci na čele s Andrejom Hlinkom sa živo zapájali aj do politického života, aby bránili identitu slovenského národa. Slovenský klérus sa nepridal k československej cirkvi. Andrej Hlinka dal podnet k založeniu Kňazskej rady, ktorá vznikla 28. novembra 1918. Jej podpredsedom bol spišský kňaz Ján Vojaššák.

Problém bol aj s hranicami diecéz. Väčšina z nich mala na slovenskom juhu hranice, ktoré sa nekryli s hranicami nového štátu. Iba tri diecézy tento problém nemali: spišská, banskobystrická a nitrianska. Preto mohli hneď dostať slovenských biskupov.

Po svojej biskupskej vysviacke 13. februára 1921 sa Ján Vojaššák ujal úradu 27. februára 1921. O tejto udalosti píše Mons. Viktor Trstenský vo svojej knihe Sila viery, sila pravdy takto: „Tak ako jasala Nitra, tak plesal aj Spišský

Sion 27. februára 1921, keď sa konala slávnostná intronizácia pána biskupa, Msgr. Jána Vojaššáka v spišskej katedrále. Spiš spontánne prejavoval, že je nadmieru vďačný Pánovi za nezaslúžený a neocenený dar, ktorý udelil Spišskému biskupstvu v osobe Jána Vojaššáka, v poradí spišských biskupov dvanásteho, a to biskupa, ktorý bol kost' z jeho kostí a krv z jeho krvi“ (s. 71). Biskup Ján Vojaššák, dnes už Boží sluha, kandidát na blahorečenie, sa hneď od začiatku prejavil ako múdry a starostlivý pastier Božieho ľudu. Na srdci mu ležal najmä stav spišského kňazstva a seminára, kde sa pripravujú noví kňazi. Vedel, že kňaz je predĺženou rukou i srdcom biskupa. Takí majú byť všetci. Všetchno podporoval cirkevné školy a postaral sa aj o to, aby sa pre nich pripravovali dobrí učelia a učiteľky; učelia v Spišskej Kapitule a učiteľky v Levoči. Nezanedbával ani charitatívnu činnosť v diecéze. V jednom pastierskom liste nemožno vymenovať všetko, čím dvíhal náboženskú i kultúrnu úroveň Božieho ľudu v jeho diecéze. Nemožno však obísť ani prvú diecéznu synodu v r. 1925, ktorá znamenala obnovu celej diecézy a smernice pre jej ďalší rozvoj.

Osobitne však treba vyzdvihnúť jeho svedectvo viery počas komunistického väzenia, ktoré bolo pre neho zvlášť kruté. O to viac však vyniklo jeho sve-

dectvo.

Bratia a sestry! Zlý duch, ktorý celým svojim bytím nenávidí Krista a jeho Cirkev, má vždy ten istý cieľ, používa tie isté metódy, iba v obmenenej forme. Ten liberalizmus, ktorý sa presadzoval po vzniku ČSR, ako som už spomenul, presadzuje sa aj dnes. Predovšetkým vždy klame. Ľuďom predkladá falošné štastie, zamieňa hodnoty, sľubuje titanskú moc - Budete ako Boh - a nakoniec nechá človeka zraneného na duši tak, že mu je ťažko nájsť znova cestu k Bohu. Našťastie je tu Kristus a jeho Cirkev, ktorá je vždy pripravená pomôcť a ukázať cestu k pravému štastiu. Preto je z druhej strany tak nenávidená a kritizovaná.

Biskup Ján Vojaššák toto dobre poznal. Preto si za svojich sprievodcov vybral dobrých duchov, svätých anjelov, aby ho sprevádzali na všetkých jeho cestách. A iste ho strážili aj vo väzniciach, aby ho komunistická krutosť nezlomila. Ostal vždy verný.

Pevne veríme, že jeho duša je už v nebi. Túžime však, aby to oficiálne potvrdila aj matka Cirkev jeho blahorečením. Proces blahorečenia nezaspal. Kontaktujeme Kongregáciu pre kauzy svätých, jeho spis nie je v archíve. Má však aj svojich odporcov, preto je to zdĺhavé. Táto vec však nie je len v našich rukách. Ak je to Božia vôľa, iste sa to podarí. Treba však ešte viac zintenzívniť modlitby a dobré skutky na tento úmysel, aby ho Cirkev vyzdvihla na oltár.

V každom prípade však, bratia a sestry, postavme si tohto veľkého biskupa Spišskej diecézy na oltár svojho srdca, nech je nám príkladom vernosti Cirkvi, jej náuke a neprispôbujme sa tomuto liberálnemu svetu ani zmýšľaním ani životom.

Žehná vás otec biskup
FRANTIŠEK TONDRA

Pôstna cesta

(Dokončenie z 1. strany)

Vari ešte dokážeme obmedziť pre tieto ciele náš kontakt s tzv. veľkým svetom! Vypnúť počítač alebo televízor.

Niektorých mojich spolubratov vidím pravidelne ísť do prírody na kratšiu alebo dlhšiu vychádzku, ale samých. Potrebujú „natankovať...“ Naučil som sa to od nich aj ja. Viem: samoty sa často bojíme, utekáme pred ňou. Samota je pre mnohých ľudí dnes nesmierne ťažké utrpenie.

Ježiš, ktorý sa poberá do samoty na púšť, vyzýva spoznať aj kladné stránky samoty. Veď práve v nej sa nám môžu otvoriť oči pre veľké skutočnosti, ktoré v každodennom životnom zhone obvykle nevidíme či prehliadame. V samote môžeme aj my dozrieť pre nové výzvy a úlohy. Dostať sa k novému, hlbšiemu zmyslu pre život.

A ďalší návrh pre pôst?

Spoznajme zlo v sebe! Spoznajme i jeho silu, ohromnú silu jeho zvodného hlasu. Zlo v nás samých! Zdá sa mi, že sa tu dostávam do protirečenia a mnohými veľkými učiteľmi duchovného života už od počiatkov kresťanstva. Oni tvrdia: Boh stvoril človeka dobrého. Samozrejme! Veď ho ani nemohol stvoriť hneď zlého. Preto vo vnútri človeka, v jeho prirodzenosti ako takej niet zla. Všetko zlo vnáša do človeka zvonku knieža zla, diabol, pokušeľ. Takto to iste bolo na počiatku ľudstva. Lenže potom, keď už naši prarodičia, a po nich premožní iní, podľahli diabolovým nahováraniam a vzdoru, usídlilo sa zlo vo vnútri človeka a stadiaľ vyvíja svoje neblahé účinky. Tam, v našom vlastnom vnútri aj nás podchyťávajú diablove pokušenia. Zlo v nás: to sú už naše rozličné nezriadené náklonnosti, náruživosti. Naše slabosti alebo slabôstky - takto ich nazývame, aby sme si ich dajako ospravedlnili. Neberme im však celkom ich stránku zla, lebo často vyúsťujú v zlé konanie, azda aj tragicky zlé.

Načim povedať, že hriechne zlo v nás je dačo podstatne horšie: zlo v najhlbších hĺbkach nášho vnútra, priamo v strede nášho srdca. Je to zlo skryté, i záhadné, až natoľko, že ho vskutku s apoštolom Pavlom možno nazvať „tajomstvom zla“. Objavuje sa, vystupuje na povrch a prejavuje sa v jeho konkrétnych účinkoch. Z neho vychádza absolútne ľadová chladnosť človeka k človeku. Doslova „zarigované“ srdce, nechotné sa ani trochu darovať iným. Z neho vychádza predovšetkým pýcha, ktorá plodí všetky ostatné zlá: zlomyseľnosť, závisť, nevoľa dožiť inému dačo dobré - telesné či duchovné - čo vari sami nemáme. Z tohto zla sa rodí aj doslova zločinná chuťka a vôľa ovládať a gniaviť iných, urobiť si z nich vlastných otrokov, i podľa vôľa mučiť iných na tele a na duši.

Formy zla krúžia okolo nás. Toto zlo je v nás. Musíme s ním bojovať. Musíme sa mu učiť vzoprieť. Neraz ho možno spozorovať už v duši dieťaťa, ktoré mučí rodičov jedovatým trucom, často trucovitým plačom. „Z vnútra, z ľudského srdca, vychádzajú zlé myšlienky, smilstvá, krádeže, vraždy, cudzoložstvá, chamtivosť, zmyselnosť, klamstvo, necudnosť, závisť, rúhanie, pýcha, hlúposť...“ (por. Mk 7,21-22).

Spoznajme teda v tomto pôste zlo v nás! Viem, nebude to príjemný pohľad na seba. Ale je to pohľad prepotrebny a očisťujúci. Ináč v našom sebazpoznaní ostane iba na povrchu a budeme napokon klamať seba samých.

Akokoľvek, nechcem a ani nesmiem ostať iba pri týchto neutešných myšlienkach. Cesta pôstom, ak ju pochopíme, ako ju počas stáročí chápal kresťanský generácie, samozrejme nebude ľahká. Napriek tomu to nebude cesta akoby tmavým tunelom, lež skôr cesta v jase dňa, vo svetle životného príkladu a povzbudzujúcich Ježišových náuk. Veď už teraz hľadáme na žiarivý cieľ tejto cesty. Je ním Ježiš Kristus sám. Náš Pán, zmŕtvychvstalý a oslávený. Žijúci v plnosti celkom nového života, na ktorom aj nám chce dať účasť.

RUDOLF MASLÁK, farár, Mnichov

Zlomky smutnej komédie

Zasadací poriadok KDĽH na koalíčných radách: Lipšic, potom fuga a zlepený Fígel s Hrušovským. Darmo je, kukučie vajce je kukučie vajce. A kto toto vajce nasadil do KDĽH? Kto už iný ako v „blahej“ pamäti Ján Čarnogurský. Lipšica, tohto Fouchého slovenskej politiky, sa obáva a nenávidí nielen opozícia, ale i koalícia!

Na poslednom mimoriadnom summite EÚ v Bruseli Radička tak čulo krútila chvostom (parafrazujem jeden vtipný výrok z intimných denníkov klasika slovenskej literatúry Františka Hečka), až sa jej musel aj zadok potiť, možno dokonca aj zapariť. Ludovo sa tomu hovorí dostať vlka. Sú rôzne typy žien, napríklad žena s hranostajom, a zdá sa, aj žena s vlkom.

Hysterky, najmä tie rafinovanejšie, majú neobvyčajné vlohy na čiernu komédiu. Nedávno sa premiérka dramaticky posťažovala, že musela v súvislosti s mimoriadnym summitom EÚ, zaoberajúcim sa situáciou v Líbyi, urobiť najťažšie rozhodnutie svojho života. Chuderka, mala vraj na to iba 30 minút. Toto rozhodovanie však určite nemalo osobnú povahu typu, či chlapik na invalidnom kresle musí preč aj s vozikom, lebo už dohral svoj part, ale išlo o rozhodovanie typu o nás bez nás. O čo išlo, do toho tých, ktorých sa to týka, predsa nič, to je sladké tajomstvo pani premiérky.

Maďarská vládnuca kasta v minulosti (a čo tak dnes?)

pocitovala silný dešpekt voči Slovákom, čo našlo vyjadrenie v nadávke buta tót. Keď sa pred časom predvádzal na maratone v Budapešti vo vlhkých trenirkach (no áno, iste aj tričko bolo vlhké) minister zahraničných vecí Slovenskej republiky, museli mať Maďari obsedantný pocit, že mali múdrych otcov. A Slováci si mohli na vlastnú škodu uvedomiť hlbší význam termínu pobehaj.

Zdá sa, že hľupákov je možno rozdeliť do dvoch kategórií - obyčajných hľupákov a „hrdých“ hľupákov. To sú tí, ktorí sa nehanbia za svoj hendikep, ale sú naň dokonca patrične hrdí. Takým nepomôžu ani celé kohorty poradcov a poradcov poradcov, ani hovorcov a hovorcov hovorcov, oni budú pokračovať v našom oblažovaní svojimi perlami ducha až do skončenia sveta. Katastrofa nastáva, keď sa príslušníci tejto druhej kategórie vyšplhajú do najvyšších štátnych funkcií.

Premiérka a jej pedeli veslujú odušu, aby stihli poslužiť čo najviac zahraničným korporáciám. „Normálne“ by bolo, keby premiérka kormidlovala a pedeli by veslovali. V prípade Slovenska to však určite neplatí, pretože spolu s pedelmi vesluje odušu aj premiérka a loďička je dialkovo riadená.

Pokrok sa jednoducho nedá zastaviť.

JÁN DANCER

100 rokov

Združenia slovenských katolíkov v USA

USA (22. februára, RV) - Presne pred 100 rokmi 22. februára 1911 bolo v Pensylvánii vo Wilkes-Barre založené Združenie slovenských katolíkov. Jeho prvým predsedom bol rímskokatolícky kňaz Jozef Murgaš. Pri svojom vzniku združovalo dvoch biskupov zastupujúcich diecézy Scranton v Pensylvánii a Cleveland v štáte Ohio, 36 kňazov a približne 200 laikov, ktorí chceli zjednotiť slovenských katolíkov v Spojených štátoch. História Združenia slovenských katolíkov sa najlepšie odráža na zozname úspechov.

Jozef Murgaš (1864), rodák z Tajoja, prežil takmer celý život v meste Wilkes-Barre, v štáte Pensylvánia, kde vybudoval kostol, ktorý vyzdobil aj maľbami. Výtvarné umenie študoval ešte ako mladý kaplán v Budapešti a na Umeleckej akadémii v Mnichove. Pri

slovenskom kostole, ktorý bol pre rodiny emigrantov v novej vlasti duchovným a kultúrnym strediskom, vybudoval Murgaš aj faru a slovenskú školu. Voľný čas venoval všestranne nadaný Jozef Murgaš výskumu v odbore bezdrôtovej telegrafie v laboratóriu, ktoré si zriadil na fare. V roku 1902 objavil nový spôsob prenosu správ bezdrôtovým telegrafom, tzv. „tón-systém“, ktorý bol lacnejší a rýchlejší ako dovtedy používaný Marconiho systém. Na základe tohto vynálezu 10. mája 1904 USA udelili Jozefovi Murgašovi dva základné patenty v oblasti bezdrôtovej telegrafie: na prístroj pre bezdrôtovú telegrafiu a na spôsob prenosu bezdrôtovým telegrafom. Patenty odkúpila spoločnosť Universal Aether Telegraph Company, ktorá financovala ďalšie Murgašove pokusy. V novembri

1905 navštívil Jozefa Murgaša na jeho fare, na odporúčanie známeho vynálezcu Edisona, odborník v bezdrôtovej telegrafii Guglielmo Marconi, ktorému sa ako prvému v roku 1901 podarilo poslať správu z Európy do Ameriky pomocou bezdrôtového telegrafu. Marconiho systém sa dobre uplatnil na väčšie vzdialenosti na hladkom teréne, ako je napr. voda, kým v horskom teréne bola jeho účinnosť malá. Práve tieto Marconiho ťažkosti sa Jozefovi Murgašovi podarilo odstrániť. Prvá verejná skúška Murgašovho systému bezdrôtovej telegrafie sa konala 23. novembra 1905. Počas úspešnej skúšky zaznela vtedy na vlnách éteru aj prvá veta po slovensky. Boli to slová anjelského chválospevu: Sláva na výsostiach Bohu.

-jk-

Pán Ježiš nás upozorňuje na to, že náš život je cesta, na ktorej nie je ľahké obstáť, a preto naša spravodlivosť musí byť vyššia, dokonalejšia ako sa javí len navonok. (Dokonce je potrebné „dohodnúť“ sa so svojim protivníkom, teda hľadať spôsob a správne riešenie, aby nás neodovzdal sudcovi a ten do žalára (porov. Mt 5,25).

Všemohúci Boh nám ponúka život v pravde a pravej múdrosti, aby sme žili podľa jeho zákona, ktorý nám poskytne slobodu, podľa zákona lásky. Vedení Duchom Svätým máme žiť v tomto svete a ohlasovať „novú zvesť“ ako dospelí kresťania, ktorí majú pravé úmysly aj v srdci aj konaní. Len vtedy naše kresťanstvo je pravé a zodpovedné i obohacujúce pre tento život a pre večnosť.

Uvedomujeme si to aj dnes, keď si s vďačnosťou pripomínáme významné výročie vysviacky troch slovenských biskupov. Bolo to práve 13. februára roku 1921, teda pred 90. rokmi, keď Nitra sa zaplavila pestrofarebnými krojmi z celého Slovenska a ľubozvučnou slovenčinou. No nielen ňou. Arcibiskup Cyril Stojan z Olomouca priviedol do Nitry celý vlak moravských pútnikov, aby ako on hovoril: „sa radovali s radujúcimi, keď smútili so smútiacimi.“

Po zdĺhavých a zložitých diplomatických vyjednávaniach sa koncom roka 1920 Slovenskom rozniesla správa, že pápež Benedikt XV. vymenoval - 16. decembra 1920 troch biskupov pre územie Slovenska: Mons. Jána Vojtaššáka pre Spišskú diecēju, Mons. Mariána Blahu do Banskej Bystrice a Mons. Karola Kmet'ka do Nitry. Po rozpade rakúsko-uhorskej monarchie takmer všetky biskupstvá, okrem košického, ostali totiž uprázdnené.

„Nuž, plesaj, Nitra! Aj ty sa vesel, nádherná Bystrica! Zaplesaj, Spiš, v radostnej nálade!“ - ozval sa básnický Ján Dátek.

Obrazy biskupskej vysviacky prišiel vykonať do Nitry prvý pápežský nuncius v Česko-Slovensku Mons. Klement Mícala, neskorší štátny sekretár Svätej stolice. Spolukonsekrátormi boli s ním dvaja sviatci biskupi z Prahy Mons. Antonín Podlaha a Mons. Karol Kašpar.

Slávnosť biskupskej vysviacky sa konala v Kostole sv. Ladislava rehole piaristov. Známym hudobným skladateľ Mikuláš Schneider Trnavský zložil pre túto príležitosť omšu s názvom Stella matutiana (Hviezda ranná), ktorú sám dirigoval.

Po skončení slávnosti noví biskupi zehnali zhradených v chráme a na chrámovom priestranstve a celým mestom až do miestnej katedrály, kde bolo slávnostné uvedenie biskupa dr. Karola Kmet'ku do služby nitrianskeho sídelného biskupa.

Hlavy novovysvätených biskupov boli ozdobené mitrami, ktoré vyšívali ruky žien vo Vajnoroch a v Cíferi. Do výšiviek vložili nápis „Slovenským biskupom - národ slovenský. Hospodine, buď milosť tvoja na nás nyní i vždycky!“ (Táto posledná veta je vyšívaná v cirylike. V spisoch historik Franko Víťazoslav Sasínek uvádza zachovaný nápis na starej šatke, uchovanej dôdnes vo Viedenskom múzeu. Takto, podľa neho, zehnávali náš národ sv. Cyril a Metod).

Andrej Hlinka, ktorý bol slávnostným kazateľom, v jednom z nitrianskych kostolov v tento deň povedal: „Tento deň nie je dňom politiky a gladiátorských zápasov, ale posvätného ticha a víťazstva kresťanstva a Katolíckej cirkvi na Slovensku. Cirkve už zažila viacero takých dní a slávností, ale Cirkve na Slovensku ešte nie... Keď zväzme život dnešných okolností a udalostí, keď sa na Cirkve sype množstvo nárávk a urážok...“

Naši synovia sú pokorní synovia tichých tatranských chalúp, skromní dedinskí farári, ktorí zakúsili všetku ťarchu života. Dnes síce sú oslavovaní, a čoskoro sa bude opakovať osud ich Majstra. Dnes hosanna, zajtra ukrižuj ho! Vhodne zapadá aj vysviacka do veľkého a hlbokého pôstu. Mnohí zvidia ich postavenie, ale o mesiac, rok iste nebude závideniahodný ich vysoký úrad. Objavujú sa útoky na školy, chrámy, rodinu, ktoré oni svojim vlastným životom musia chrániť. Zavádza sa nový blud ...

VILIAM JUDÁK, nitriansky diecézny biskup

Radovali sa s radujúcimi, keď smútili so smútiacimi...

Na 90. výročie vysviacky slovenských biskupov Jána Vojtaššáka, Mariána Blahu a Karola Kmet'ka

prídu falošní proroci a budú zväzdať iných.. Biskup musí vhod i nevhod povedať pravdu, hore i dolu, a tá pravda celá povedaná podľa príkazu Pána, tá bolí a má mnoho protivníkov a nepriateľov. Neraz musí začuť biskup - „nič im neverte, nič im nedajte!“

Odozvy na menovanie nových biskupov a na ich vysviacku boli pozitívne. Dr. Pavel Žiška, šéfredaktor Katolíckych novín, v tomto duchu píše: „Všetci traja sú presvedčení Slováci, a preto keď za ich príkladom pôjdeme, musí už raz prestať to upodopzovanie, ako keby katolíci neboli verní, spoľahliví občania nášho štátu. Vernosť k Cirkvi musíme vedieť spojiť vernosťou k vlasti, popri horlivom konaní našich cirkevných povinností nesmieme zabúdať na povinnosti, ktoré žiada od nás národ, vlasť, štát. Musíme ukázať, že naše verné katolícke zmýšľanie neprotiví sa národnému presvedčeniu...“

Dôvera, ktorá bola vložená do nových biskupov, bola v nasledujúcich rokoch v celom rozsahu naplnená. Stali sa nielen správcami, ale predovšetkým otcami zverného ľudu. Ich plné nasadenie pre dobro Božieho ľudu bolo hmatateľné predovšetkým v náboženskej, ale aj iných oblastiach života. Ich húževnatou a neúnavnou činnosťou nastala obroda náboženského života najmä prostredníctvom ľudových misií a exercícií. Nevýdaný rozmach dosiahlo misijné hnutie na Slovensku: pôsobením misionárov, ale aj štedrou podporou misijného diela sa Slovensko stalo jednou z popredných krajín Európy v tomto smere. Budovanie duchovných i hmotných hodnôt ako zakladanie škôl (pri zoštátnení v roku 1945 ich bolo 1900); stavby kostolov a kultúrnych centier, zakladanie spolkov pre každý stav, podporovanie katolíckej tlače, ... - ukázalo bohaté ovocie už po uplynutí niekoľkých rokov a z mnohých žila Cirkve nasledujúce desaťročia až doteraz.

Ich život, ako vieme, nebol na ružkách utľaný. Skôr bol krížovou cestou. Mnohé utrpenia museli priniesť na oltár Cirkvi i národa. Najmä spišský biskup Ján Vojtaššák, ktorého telesné ostatky sa nachádzajú v tejto katedrále, sa stal mučeníkom v pravom zmysle slova. On akoby predvídaval túto situáciu, keď hodnotil obdobie, keď sa stal biskupom. Pri tejto príležitosti napísal: „Duch neprajný a nepriateľský Cirkvi tak ovládol všetky spoločenské vrstvy, že opravdivých Cirkvi oddaných, katolíckych zmýšľajúcich ľudí je veľmi poriadok.“

Bratia a sestry! Nechceme však len chváliť našich otcov či spomínať; jubileum nás zaväzuje zostať vernými odkazu našich biskupov, ktorí za svätú vec žili a mreli, a to aj za cenu, že nie sme vždy žiaduci ako kresťania s hodnotami, ku ktorým sa hlásime, aj v našej súčasnej tzv. kresťanskej spoločnosti, ktorá sa opiera o cyrilo-metodské dedičstvo.

Pozrite! Boli sme opäť všetci svedkami „výkriku“ demokracie pred niekoľkými dňami v súvislosti s ochranou života nenarodených detí. Istý denník nás kresťanov nazval: „Taliban v akcii.“ V článku sa o. i. hovorí: „Univerzitná nemocnica slávnostne oznámila, že interrupcie vykonávať bude. Takže môžeme byť spokojní? Sotva. Čo príde nabuduce? ...Zaujímavé je, že bludy o takejto fiktívnej „kultúre smrti“ v skutočnosti nik nešíri s väčšou vervou ako tí, čo ako jedinú odpoveď na všetko spojené so sexualitou poznajú: „zakázať.“ Tí, ktorým nevoní antikoncepcia, sexuálna výchova ani šírenie osvety, čo sú všetko prostriedky reálne vedúce k zníženiu počtu interrupcií. Tí, čo burácajú proti prenikaniu fanatických odnoží islamu do Európy, lenže vôbec by im neprekážalo, keby sa Európa vrátila k svojmu vlast-

nému fanatizmu pred niekoľkými rokmi“ (Pravda 27. 1. 2011).

Fanatizmus akého druhu?! - pýtame sa právom. Právne a žité kresťanstvo aj v našej vyše tisícročnej kresťanskej histórii na Slovensku nikoho nedegradovalo z jeho ľudskosti. Všetci si to musíme uvedomiť, aj Vy, milí mladí priatelia, ktorí ste prišli do tejto Katedrály sv. Martina v Spišskej Kapitule, aj z dôvodu

Kto vyvoláva spory o biskupa Vojtaššáka?

Pri príležitosti 90. výročia vysviacky troch slovenských biskupov - Jána Vojtaššáka, Mariána Blahu, Karola Kmet'ku - sa 13. februára 2011 uskutočnila v katedrále sv. Martina v Spišskej Kapitule ďakovná slávnostná svätá omša, ktorú prenášalo rádio Lumen. Celebrantom bol banskobystrický biskup Rudolf Baláž, koncebrovali biskup František Tondra so svojimi pomocníkmi biskupmi, ďalej biskup Viliam Judák, eparcha Milan Chautur, em. arcib. Alojz Tkáč a veľa kňazov. Bol to duchovný zážitok a homília nitrianskeho biskupa V. Judáka, v ktorej vyždvihol význam a zásluhy vysvätených biskupov a zvlášť spomienka na Božieho služobníka Jána Vojtaššáka zanechala vo všetkých hlboký dojem. V tejto súvislosti spišský biskup Fr. Tondra vydal významný diecézny pastiersky list, ktorý sa čítal v kostoloch 27. 2. 2011.

Preto som bol priam šokovaný článkom bývalého kňaza Miroslava Kocúra na jeho blogu „Svätí arizátori, orodujte za nás“. Osočuje v ňom biskupa Jána Vojtaššáka vraj pre arizáciu Baldovských kúpeľov a biskupa Františka Tondru pre uvedený pastiersky list.

Nielen názov, ale celý štýl jeho článku je urážajúci a prekračuje aj hranice bulváru. Odvoláva sa na publikáciu J. Hlavinku a I. Kamenca „Spory o biskupa Vojtaššáka“. Kto vyvoláva spory, je zrejme. Pridal sa k nim Kocúr, a to bez toho, aby sa oboznámil s doteraz publikovanými prácami na túto tému, naposledy s recenziou spomínanej publikácie M. Lacka, uverejnenej v Kultúre č. 4/2011.

Dobre, že autori uverejnili dokumenty, ktoré udalosti časovo upresňujú, ale ich podstata bola známa. Všeobecne možno konštatovať, že namiesto vedeckej analýzy dokumentov prevažuje v publikácii spochybňovanie a upodopzovanie biskupa časticami napr.: asi, možno, zrejme, pravdepodobne, viac-menej a pod. Vytrhávajúce výroky z kontextu naozaj nemá nič spoločné s vedeckým prístupom. Ak má byť analýza celého prípadu objektívna, nemožno zamlčať ani ďalšie dokumenty a výpovede doteraz uverejnené inými autormi, ktoré s prípadom súvisia. V roku 2009 som vypracoval recenziiu ho-reuvedenej publikácie, ktorú som poslal

vašej púte k sv. Valentínovi, aby ste si od tohto patróna mladých vyprosili lásku pre svoje životy a vzájomne vzťahy, aby ste sa prehlbili vo viere i navzájom.

Pripomeňme si, že Svätý Otec Benedikt XVI. na tohoročné už 26. Svetové dni mládeže v Madride vybral myšlienku z Listu sv. Pavla Kolosanom: „V ňom zakorenení a na ňom postavení, upevnení vo viere (Kol 2, 7). „Ide rozhodne o ponuku ísť proti prúdu! - povedal Svätý Otec a vysvetlil: „Kto totiž dnes navrhuje mladým ľuďom, aby boli „zakorenení“ a „upevnení““

Sme svedkami toho, že sa vyzdvihuje skôr nestálosť, pochybovanie, relativizovanie hodnôt..., ktoré odrážajú kultúru neistoty o základných hodnotách, zásadných princípoch, na ktorých možno stavať a orientovať svoj život. Mladý človek je „ako strom, ktorý rastie“ a „budova vo výstavbe“. Strom, aby sa dobre rozvinul, potrebuje hlboké korene, ktoré ho v búrkach života udržia; dom, ktorý má byť pevný a bezpečný, musí mať pevné základy.

Človek môže vnútornú stabilitu a plnú zrelosť dosiahnuť len vzťahom k Bohu - cez stretnutie s Ježišom Kristom. Boh Vás, milí mladí priatelia, nesklame, ani vás neoberie o Vašu mladosť a budúcnosť, o Vaše šťastie, keď sa mu dáte

k dispozícii a budete kráčať po jeho cestách. Nezabudnite, že máte v rukách nielen svoju budúcnosť, ale aj budúcnosť iných a že vám Ježiš ponúka hodnoty, ktoré môžu obohatiť váš život. Svätý Otec - Vás - a platí to pre nás všetkých - povzbudzuje v tomto zmysle slovami: „Vzťah hlboké dôvery, skutočného priateľstva s Ježišom môže dať mladému človeku to, čo najviac potrebuje, aby dobre čelil nástrahám života: vyrovnanosť a vnútorné svetlo, schopnosť myslieť pozitívne, veľkodušnosť k ostatným, disponovanosť osobne pripieť k dobru, spravodlivosti a pravde.“

Preto je potrebné starať o svoj náboženský život a usilovať sa o jeho rast, a tiež poznať históriu kresťanskú i národnú. Odporúčam Vám zobrať si do rúk napríklad knihu od amerického autora Thomasa Woodsa Ako Katolícka cirkev budovala západnú civilizáciu, kde môžete nájsť zdravé sebavedomie o svojej viere, Cirkvi, aj na základe historických skutočností.

Ako veriaci ľudia vieme: Boh nie je vzdialený od nás. „V ňom žijeme, hýbeme sa a sme“ (Sk 17, 28). Je vždy našou budúcnosťou, cieľom a súčasne nás sprevádzajú našim životom. Toto vedomie vo viere dáva nám nepredstaviteľnú istotu na všetkých našich životných cestách, teda aj našich životných rozhodnutiach. On stanovil pravidlá nášho života, rešpektujúce našu slobodu. On sám určil cieľ a koniec nášho putovania. Boh riadi všetky naše cesty. Buďme ochotní s ním spolupracovať, aby naše kresťanstvo bolo pravé, obohacujúce a bolo aj cestou k večnému životu v spoločenstve s Ním.

Homília na svätej omši pri príležitosti 90. výročia vysviacky troch slovenských biskupov, Spišská Kapitula 13. 2. 2011

postulátorom. K 3. kapitole J. Hlavinku: „Biskup Ján Vojtaššák a Baldovské kúpele“ uvádzam, ako prišlo ku kúpe uvedených kúpeľov, a nie k „arizácii“, ako sa prezentuje v publikácii.

Pôvodný majiteľ kúpeľov Ladislav Fried mal už v lete 1938 vážne finančné problémy. Krátko po 4. novembri 1938 emigroval do Palestíny a niekoľkoročné splátky nemeckej Spišskej úvernej banke úč. spol. - Zipser Creditbank Akt. Ges. so sídlom v Levoči, u ktorej mal hypotekárny úver 250 000.- Kč, nezapltil a neuhradil ich ani jeho otec Dr. Móríc Fried. Banka, aby získala pôžičku, vybavila si v roku 1941 na okresnom súde dražbu kúpeľov. O jej úmysle sa dozvedel predseda miestnej organizácie Deutsche Partei, ktorá ako prvá prejavila o kúpele záujem a M. Fried bol tomu naklonený. O dražbe sa dozvedel aj Cyril Salva, správca na Spišskej kapitule, ktorý požiadaval advokáta banky, aby s dražbou počkal, kým nezistí, či by biskupstvo nemalo o kúpu záujem. Biskup s tým súhlasil a Salva začal vybavovať príslušnú agendu, ktorú biskup podpisoval. Do konkurzu sa prihlásilo Rímskokatolícke spišské biskupstvo, Deutsche Partei a Spolok pre liečebnú nápravu Slovenska. Tým, že išlo o židovský majetok, všetci podali v roku 1941 v zmysle zákona č. 303/1940 Sl. z. Ústrednému hospodárskemu úradu (ÚHÚ) v Bratislave žiadosť o kúpu, lebo iný spôsob nebol možný. Vec sa preťahovala a banka pohľadávku vymáhala na Okresnom a potom aj na Krajskom súde. Aby sa majetok nedostal do nemeckých rúk, obrátil sa biskup listom na ÚHÚ o vybavenie žiadosti. To vydalo Rozhodnutie o prevode 28. marca 1942 na Rímskokatolícke spišské biskupstvo. Predtým prišlo i k rokovaniu ohľadom ceny, ktorá sa pohybovala od prvého odhadu 518 809.-Ks až po 897 288.- Ks. Pre biskupstvo bola prijateľná cena max. 420 000.-Ks, pretože kúpele boli zdevastované a bolo potrebné do nich investovať. Revízor zdôvodnil cenové rozdiely novým prencenením, keďže viac rokov majetok chátral. Poslednú cenu vyrátal súdny znalec Ing. František Bednárík k 28. marcu 1942 vo výške 398 175.- Ks. Ko-

nečnú sumu ustálil ÚHÚ na 426 820.-

Ks. O tom, že nešlo o biskupovu arizáciu - neoprávnené odobratie majetku, svedčia všetky doteraz uverejnené dokumenty, v ktorých sa píše o kúpnej cene. Dôkazom je, že stanovená cena nešla do Fondu arizácií, ale biskupstvo vymáhanú sumu s daňovými poplatkami 357 887.- Ks uhradilo priamo banke a zvyšných 75 000.-Ks vložilo do depozitu na Okresnom súde. Do kúpeľov muselo biskupstvo investovať vyše 2,5 milióna Ks.

Vo svojom archíve mám list biskupa J. Vojtaššáka, ktorým odpovedá Posvätné Kongregácia Koncilia na žiadosť L. Frieda, ktorý sa v roku 1946 domáhal vrátenia majetku. List som zverejnil v Kultúre už v roku 1994. Z neho sa dozvedáme, aká bola skutočnosť a ako L. Fried v žiadosti o vrátenie úmyselne zamlčal svoje intubované dlhy u banky. Biskupstvo bolo ochotné mu kúpele vrátiť, ak uhradí vložené investície, čo on odmietol. Existuje tiež dokument Ministerstva vnútra ČSR z roku 1946, z ktorého historik I. Chalupček zverejnil výrok: „Biskup Vojtaššák nezarizoval za Slovenského štátu žiaden židovský majetok, ale vydražil na verejnej dražbe v Spišskom Podhradí u okresného súdu Baldovské kúpele, na ktorých bola dlžoba 400 000.-Kčs.“ Proti vráteniu kúpeľov hovorí aj list Povereníctva priemyslu a obchodu z 3. 7. 1947 (uverejnený v publikácii „Spory o biskupa Vojtaššáka“), v ktorom biskupstvo nazvali „poctivým držiteľom“, a to napriek tomu, že biskup bol už v tom čase v nemilosti režimu.

Pán Kocúr sa bez overenia objektívnej pravdy pustil do osočovania Božieho sluhu Jána Vojtaššáka a diecézneho biskupa Františka Tondru. Aby nebol sám, pridali sa k nemu nepraktizujúci protestantský teológ, novinár Michal Havran. Jeho článok „Hnedaj si pokoj“ v liberálnom denníku Pravda zo dňa 7. 2. 2011 je publicistickou stokou. Osočuje nielen biskupa Vojtaššáka vyvrátenými nezmyslami („hajloval“, arizoval), ale aj Katolícku cirkev a jej predstaviteľov. Obom pánom nejde o hľadanie pravdy, ale o urážanie, aby si tak riešili svoje komplexy.

STANISLAV MÁJEK

Len čo denník Pravda uverejnil 3. 2. 2011 článok S. Vanovčanovej, zameraný proti odhaleniu busty F. Ďurčanského na námestí v rodnom Rajci, rozpútala sa proti odhaleniu a vedeniu mesta kampaň. Je správne, ak sa píše o významných osobnostiach, ale bez zaujatosti a osočovania.

Dr. Ďurčanský sa už v mladosti zapojil do politického zápasu o slovenské národné práva, naplnenie Pittsburskej dohody, o autonómiu. Po vyhlásení autonómie 6. októbra 1938 sa stal vo vláde Slovenskej krajiny ministrom spravodlivosti, sociálnej starostlivosti a zdravotníctva a neskôr ministrom dopravy a verejných prác. V tom čase bol v Nemecku pri moci A. Hitlera so svojou expanzívou a protižidovskou politikou. Prvou jeho obeťou bola ČSR.

Po obsadení Sudet, keď hrozilo obsadenie Slovenska, schválila vláda cestu Ďurčanského a A. Macha ku Göringovi (12. 10. 1938), aby ho informovali o situácii na Slovensku a hľadali pomoc pred maďarskou agresiou. Bolo to v čase, keď prebiehali v Komárne rokovania s Maďarmi o ich územných požiadavkách. Minister zahraničných vecí ČSR Dr. F. Chvalkovský pri oficiálnej návšteve v Berlíne 13. 10. 1938 bol tiež informovaný o maďarských požiadavkách a zároveň sľúbil, že „upraví“ židovskú otázku. Po návrate odporučil Dr. Tisovi a Dr. Ďurčanskému, aby navštívili ministra zahraničných vecí J. von Ribbentropa a pokúsili sa ho presvedčiť o neopodstatnenosti maďarských požiadaviek. Návšteva sa uskutočnila 19. 10. 1938, a aj keď nedosiahli úspech, predsa sa Nemci dozvedeli o existencii Slovákov a ich problémoch.

Po rokovaníach s Maďarmi prišiel diktát Viedenskej arbitráže 2. 11. 1938, čo znamenalo stratu veľkej časti územia i obyvateľstva. Prišli rozhodujúce marcové dni 1939. Dňa 9. marca prezident Dr. Hácha zosadil autonómnú vládu a jej predsedu Dr. J. Tisa. 10. marca české vojsko obsadilo vládne budovy, strategickú poštu a uväznilo značnú časť popredných politikov. Týmto tzv. Homolovým pučom chceli Česi zabrániť vývoju k slovenskej samostatnosti.

Ďurčanskému sa podarilo utiecť pred uväznením do Viedne. Vo svojich prejavoch z viedenského rozhlasu 10. a 12. marca hovoril hlavne o chybách českých politikov, ako sa snažili zvrátiť autonómiu, o protiústavnom zosadení vlády, vyhlásení stanného práva a zatváraní významných politikov. Dňa 11. marca Ďurčanský vypracoval proklamáciu, v ktorej sa obracia na všetky národy Európy a sveta o pomoc proti neoprávnenému zásahu českej armády. Poslal tiež Hitlerovi telegram (známy je len prvý text), v ktorom ho predčasne informuje o vyhlásenej samostatnosti a žiada, aby uznal Slovensko ako samostatný štát a garantoval jeho hranice. Ďurčanský na základe získaných poznatkov od Nemcov bol presvedčený o správnosti vyhlásiť urýchlene samostatnosť, žiadal o to aj predsedu vlády K. Sidora, ale rázne odmietol nalichanie viedenských Nemcov (Seys-Inquarta a Bürckela), aby dal súhlas na vojenský zásah Ríše.

Viliam Kovár v svojich Zápiskoch zachytil vyjadrenie Ďurčanského takto: „Žiadajú ma, aby som dal súhlas pre vojenskú obsadenie Slovenska. Povedal som, že podobný súhlas nedám a že takýto súhlas od žiadneho Slováka nedostanú.“ (K. Sidor: Takto vznikol Slovenský štát, s. 115). Karol Sidor sa vo svojich rozhlasových prejavoch snažil situáciu upokojiť. Keď 12. marca odmietol nátlak nemeckej delegácie ihneď vyhlásiť štátnu samostatnosť (ktorú chcel dosiahnuť zákonnou cestou), bol do Berlína pozvaný Dr. Tiso, ktorý po odporúčaní strany 13. marca tam vycestoval a pripojil sa k nemu Dr. Ďurčanský. Na rokovaní Hitler žiadal, aby sa Slováci „blitzschnell“ rozhodli, či chcú samostatnosť, ktorú im môže zaručiť, alebo ich ponechá svojmu osudu. Zároveň im prečítal telegram o pochode maďarskej armády k našim hraniciam.

Tiso neprijal požiadavku vyhlásiť samostatnosť hneď z Berlína, ale dal

K politickej činnosti Prof. JUDr. Ferdinanda Ďurčanského

zvolať Snem, ktorý mal rozhodnúť. Snem 14. marca 1939 vyhlásil samostatný Slovenský štát. Bol to akt sebazachovy pred okupáciou, ale bolo to aj naplnenie túžob národa po vlastnom štáte, ktoré marcové dni len urýchlili.

Historik Ivan Kamenec r. 1999 na otázku, či bola iná, lepšia alternatíva ako vznik Slovenského štátu, odpovedal, že napriek všetkým jeho prejavom bol pre tunajších občanov lepším východiskom, ako keby tu bola okupácia. Milan Hodža, bývalý predseda ústrednej vlády napísal: „Keby som ja bol býval 13. 3. 1939 v Berlíne pred Hitlerom, ani ja by som nebol mohol konať inak, ako konal Tiso“ (I. Kružliak a L. Lipták v STV). Sidor pred Bürckelom 12. marca konanie Ďurčanského neodsudzoval, povedal, že konal podľa svojho svedomia a je čestným mužom.

Obžaloba Ďurčanského a Tisu z rozbitia republiky bola preto neopodstatnená a presadzoval ju prokurátor J. Šujan. Prokurátor Anton Rašla v roku 1990 k tomu napísal, že to vyhovovalo Benešovi a v obžalobe preto ostalo „množstvo dubióznych skutkov“.

Návštevy F. Ďurčanského v Nemecku teda smerovali k záchrane Slovenska pred jeho rozdelením a okupáciou.

K účasti F. Ďurčanského na riešení tzv. židovskej otázky.

Táto otázka z mnohých dôvodov, ako píše historik I. Kamenec, čakala na riešenie. Pod nátlakom Nemcov sa objavili prvé návrhy riešenia už za ČSR. Dôkazom toho je návrh zákona ústrednej vlády z konca roka 1938. Na základe tohto návrhu zákona aj Slovenská krajina bola povinná vypracovať svoje vládne nariadenia a zákony. F. Ďurčanský, ako člen tzv. Sidorovho komitétu, pripravil 3. marca 1939 osem ideových návrhov, ktoré boli oveľa miernejšie oproti návrhu ústrednej vlády, ale sa nere realizovali. Hovorí sa v nich o nadobudnutí krajinskej príslušnosti a domovského práva, o čiastkovej úprave vlastníctva a držby po-

zemkového majetku, o vývoze majetku, o prechodnej úprave a revízii advokátskych zoznamov, o úprave lekárskej praxe, niektorých koncesií živnostenských, o čiastkovej úprave pomeru súkromných zamestnancov, o vylúčení niektorých osôb zo štátnych a verejných služieb. Pokiaľ ide o vládne nariadenie č. 147 Sl. z. z. 21.6.1939 o súpise poľnohospodárskych nehnuteľností a poľnohospodárskych priemyselných podnikov Židov a cudzincov, tak tento súpis sa týkal všetkých, teda aj nežidov, ktorí mali pôdu nad 50 ha. Súpisom sa mali získať podklady pre osnovu pozemkovej reformy (zákon č. 46/40 Sl.z.), kde štát si chcel takto vyhradiť prednostné právo vykúpiť pôdu za riadnu cenu s cieľom odpredať ju roľníkom. Historik I. Kamenec v knihe „Tragédia Židov ...“ napísal: „Na rozdiel od českého návrhu sa mal tento proces na Slovensku uskutočniť omnoho pomalšie a opatrnejšie“.

Po prijatí prvých zákonov Karmasin odišiel tajne za Ribentropom a žiadal ho, aby vyslal poradcov a tlačil vládu do radikálneho riešenia. Historik Ladislav Lipscher o tom napísal: „Ríšskonecké miesta často kritizovali protižidovské opatrenia nielen pre ich obsah, ale aj pre pomalý postup. V súhrnnej správe, ktorú pravdepodobne poslal E. Veessenmayer štátnemu sekretárovi Kepplerovi v Zahraničnom úrade, ako prvý v tejto otázke napísal, že zodpovedné slovenské miesta by mali konečne vydať zákony, ktoré nie sú fraškou. V hlásení nemeckého vyslanca v Bratislave sa arizačný zákon označil za prenikavý úspech slovenského židovstva. Obsah zákona bol údajne koncipovaný v duchu židovských požiadaviek.“ (L. L. s. 51; Bericht vom 15.3.1940) (s. 34) To, že prišlo neskôr k ich radikalizácii, pripisovať Ďurčanskému, nepovažujem za spravodlivé a neprináleži sa tak vyjadrovať ani historikovi.

Retribučný politický Národný súd (NS) mu nevyčítal žiadnu arizáciu.

Pravý postoj Ďurčanského k Židom objasňujú nasledovné udalosti.

Vo februári 1940 vylepovali radikáli v bratislavských kaviarňach plagáty s textom „Židia nevítaní“. Historik P. Sokolovič v knihe „Hlinkova garda 1939 - 1945“ (2009) píše, ako minister vnútra a zahraničných vecí F. Ďurčanský proti tomu zasiahol: „Na jeho podnet poslalo ÚŠB Machovi list v ktorom bola svojoľná gardistická akcia kritizovaná. ÚŠB dostala priamo od ministra Ďurčanského pokyny, v ktorých uviedol, že treba potlačiť akékoľvek akcie HG smerujúce proti Židom v Bratislave a pohrozil, že treba upozorniť Macha na to, že bude brať osobnú zodpovednosť v prípade, že tieto akcie budú pokračovať.“ (s. 244 - 245) Mach na tento tvrdý zárok po poradě so svojimi radikálmi podal do rúk prezidenta demisiu, ktorú on vtedy neprijal, ale odvolal ho z funkcie 21. 5. 1940 po ďalšom spore. Nezávislá zahraničná politika ministra Ďurčanského a spor s A. Machom boli dôvodom, prečo bol po rokovaníach v Salzburgu v júli 1940 z funkcie ministra odvolaný.

Ďalším humánnym počínom F. Ďurčanského bola záchrana mnohých Židov. Ladislav Lipscher v knihe „Židia v slovenskom štáte 1939-1945“ (1992) píše, ako minister vnútra a zahraničných vecí F. Ďurčanský umožnil príchod Židov rôznej národnosti z nemeckého koncentračného tábora v hornosliezskom meste Sosnowic - Bendzin na Slovensko, keď nemecké úrady súhlasili s ich odchodom, ak preukážu možnosť vyšťahovať sa. Vtedy Židovská ústredná úradovňa „vy-mohla povolenie prezídia ministerstva vnútra, aby zadržaní mohli pricestovať na Slovensko a odtiaľ pokračovať v ďalšej ceste. Po príchode 10. februára 1940 ich ubytovali v tábore vo Vyhniach, okres Žiar, ktorý pre nich zriadili. Tábor strážili príslušníci Hlinkovej gardy. Bol to jeden z mála prípadov, keď sa podarilo Židom vytrhnúť z nemeckého koncentračného tábora.“ (s. 53-54)

Je poľutovaniahodné, ak sa niekto pokúša bagatelizovať akcie pre záchranu

Židov, čo sa žiaľ, stalo i v tomto prípade.

Pokiaľ ide o SNP, v rozsudku NS nad F. Ďurčanským je uvedené: „Dr. Ferdinand Ďurčanský nezúčastnil sa marenia príprav národného povstania a účasti vojenských jednotiek na ňom, a ani sa akokoľvek nezúčastnil na úsilí fašistických okupantov a domácich zradcov v úmysle potlačiť slovenské národné povstanie a znemožniť partizánsky boj, ani nespoluúčastnil pri prenasledovaní účastníkov povstania a partizánskeho boja, ani inak nepomáhal okupačným vojskám a orgánom.“

Účastník povstania R. Kaliský v roku 1968 napísal: „Vyrátili sme svoj vlastný štát, ktorý nebol iba fašistickým, ale aj slovenským. O všetkých základných veciach, ktoré sa nás mali týkať pri povojnovom usporiadaní Európy, bolo rozhodnuté už pred povstaním. Keby Slováci neboli prstom pohlí, toto všetko by sa bolo stalo aj bez nich a Slovensko by bolo do republiky jednoducho začlenené. A keby si nebudaj zmysleli, že po prevrate nastolia opäť svoj samostatný štát, čo ako pokrokový, revolučný, priam hneď socialistický, tak by sa to odohralo proti nim.“

Dr. Ďurčanský sklamaný zo straty slovenskej štátnosti emigroval. V zahraničí sa zapojil do práce za obnovenie slovenskej štátnosti, založil organizáciu Slovenský oslobodzovací výbor a bol spoluzakladateľom Svetového kongresu Slovákov. Za povšimnutie stojí jeho názor, ktorý napísal v „Bielej knihe“ (1954), že zjednotená Európa je riešením budúcnosti Európy.

LITERATÚRA:

Ivan Kamenec: *Po stopách tragédie (1991)*; Ladislav Lipscher: *Židia v slovenskom štáte (1992)*; Eduard Nižňanský: *Holokaust na Slovensku - Obdobie autonómie - Dokumenty (2001)*; Karol Sidor: *Takto vznikol slovenský štát; Ferdinand Ďurčanský: Biela kniha (1954)*; SMENA: *Konfrontácia (1968)*; Ján Smolec: *Proces s dr. Jozefom Tisom; Gejza Medrický: Minister spomína (1991)*; Peter Solovič: *Hlinkova garda 1939 - 1945 (2008)*; *Národný súd TnĽud 6/46 Rozsudok nad F. Ďurčanským (1947)*; *Vlastný archív*.

STANISLAV MÁJEK

V súvislosti s pamätnou tabuľou, ktorú občania Rajca chcú odhaliť svojmu rodákovi Dr. Ferdinandovi Ďurčanskému, sa objavili obvinenia, ktoré ho biľagujú ako vojnového zločinca. Neprekvapuje, keď to robia jednotlivci motivovaní nenávisťou a zlomyseľnosťou. Ale keď s podobnými výrazmi manipulujú aj ľudia ozdobení akademickými titulmi pred menom i za menom, to by mal byť poľutovaniahodný a znepokojujúci zjav.

Lebo skutočnosť je taká, že na otázku, či Dr. Ďurčanský (a v podobnom zmysle aj ďalší politickí predstavitelia Slovenskej republiky) bol „vojnovým zločincem“, jestvuje len jedna odpoveď: NEBOL!

Korektný a nezaujatý prístup k tejto otázke si vyžaduje, aby sa z faktov odstránila demagogická príťaž a ideologická zaujatost' a aby sa do výrazu „vojnový zločinec“ nekladalo viac, ako sa doň pomestí.

V prvom rade treba ísť na koreň veci: Definícia vojnového zločinca bola v právnickej terminológii presne vymedzená. Spojenecké vlády už v októbri 1943 ustanovili v Londýne Komisiu Spojených národov pre vojnové zločiny (United Nations War Crimes Commission - UNWCC), ktorá mala úlohu zhromažďovať a zostavovať listiny vojnových zločinov. Po dôkladných úvahách a debatách komisia špecifikovala 33 činov, ktoré sa klasifikovali ako vojnové zločiny. Okrem toho vymedzila aj pojem zločinov proti ľudskosti a zločinov proti mieru. Páchatelia týchto zločinov sa označovali ako vojnoví zločinci.

Práca komisie sa rozbehla naplno po skončení vojny r. 1945. Komisia zriadila osobitný výbor (tzv. Committee I), v ktorom pracovali vybraní reprezentanti všetkých spojeneckých štátov. Česko-slovenská vláda vymenovala do tohto výboru piatich zástupcov (Ečer, Fanderlík, Mayr-Harting, Neumann a Zeman). Výbor mal odbočky a úradovne v 18 štátoch, ktorých vlády mali podľa uvedených kritérií predložiť zoznam osôb podozrivých alebo obvinených z vojnových zločinov. Komisia potom rozhodovala, ktoré z predložených osôb majú byť zaradené do kategórie vojnových zločinov. Česko-Slovensko predložilo komisii 1557 mien. Boli medzi nimi i Slováci a Česi, ale prevážnu väčšinu tvorili občania nemeckej a maďarskej národnosti.

Od decembra 1944 do 31. marca 1948 výbor (Committee I) predložil 60 listín vojnových zločinov, ktoré obsahovali vyše 36 000 mien. Spomedzi týchto

FRANTIŠEK VNUK

Dr. Ferdinand Ďurčanský a vojnové zločiny

mien Komisia uznala za vojnových zločincov 24 453 osôb. Netreba dodáť, že ide o osoby výlučne z radov porazených. Keby sa kritériá vojnových zločincov aplikovali aj na víťaznú stranu, počet vojnových zločincov by bol podstatne vyšší.

Zoznamy osôb s podrobným popisom ich zločinov možno nájsť v britských archívoch (National Archives, Kew, London), kde príslušné zväzky zaberajú niekoľko dlhých polic. Obal s menom Dr. F. Ďurčanský by sme medzi nimi máme hľadať.

V archíve sa nachádza aj štatistický prehľad tohto obsiahleho dokumentačného materiálu, z ktorého sa možno dozvedieť národnostné rozvrstvenie vojnových zločincov. Je medzi nimi:

22 409 Nemcov, 1 204 Talianov, 402 Bulharov, 363 Japoncov, 62 Maďarov, 9 Albáncov a 4 Rumuni.

Medzi menami sa však nenachádza ani jedna osoba slovenskej alebo „československej“ národnosti, teda ani Ďurčanský, ani Tiso, ani Tuka, ani Mach.

Je síce pravda, že česko-slovenské úrady sa usilovali dostať na listinu aj Dr. F. Ďurčanského, ale neuspeli. Činy a konanie obvinených osôb vyhodnocovali totiž ľudia, ktorí boli nielen odborníci na medzinárodné právo, trestné právo, históriu a politickú vedu, ale aj ľudia s tradičným európskym zmyslom pre spravodlivosť a objektívnu pravdu.

V britských archívoch britského ministerstva zahraničia sa nachádza aj fascikel s názvom Extradition of Dr. Durcansky (Vydanie Dr. Ďurčanského - FO 371/56061/N3525), ktorý obsahuje viaceré dokumenty týkajúce sa úsilia pražskej vlády o vydanie Dr. F. Ďurčanského. Tak napríklad 15. februára 1946 česko-slovenský vyslanec v Londýne Max Lobkowitz v mene svojej vlády žiada britské úrady, aby zaistili a vydali Dr. Ďurčanského, ktorý sa nachádza v Taliansku, na území pod vojenskou správou Stredomorskej spojeneckej komisie v Caserte. V žiadosti sa píše, že „podľa Moskvskej deklarácie Ďurčanského treba pokladať za quislinga (t. j. kolaboranta - FV) a jeho vydanie je oprávnené na základe princípov zmienenej deklarácie, ako aj podľa všeobecne uplatňovaných noriem všetkých spojeneckých štátov.“

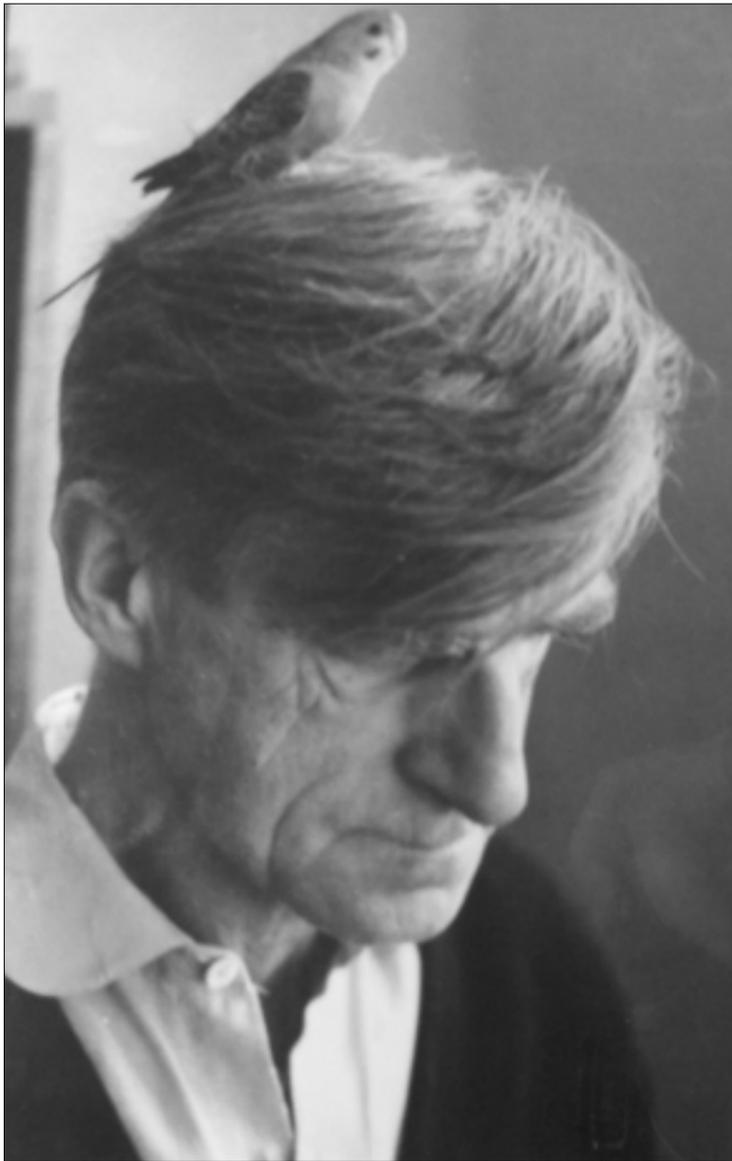
Z textu žiadosti jasne vyplýva, že vtedajšia česko-slovenská vláda si uvedomuje, že v oficiálnej korešpondencii s britskými úradmi nemôže tvrdiť nezmysly, a preto obviňuje Dr. Ďurčanského iba z kolaborácie, čím implicitne priznáva, že nebol vojnovým zločincem. (Hoci aj o tej kolaborácii skutočnosť je taká, že Dr. Ďurčanský bol v lete pozbavený funkcie ministra zahraničia i vnútra práve preto, že odmietal „kolaborovať“ s Nemeckom a usiloval sa o samostatnú slovenskú politiku.)

Explicitne sa k Ďurčanskému kauze vyjadruje britské ministerstvo vojny (War Office), ktoré v odpovedi na česko-slovenskú žiadosť uvádza: „Pretože - pokiaľ vieme - Ďurčanský sa nenachádza na listine vojnových zločincov, nijaká odbočka nášho ministerstva nemá o jeho prípad záujem.“

K celej afére vydania Dr. Ďurčanského britské úrady napokon zaujali zamietavé stanovisko. Svoj postoj odôvodňujú medzirezortným memorandom z 20. júna 1946, kde sa hovorí: „Nesúhlasíme (opakujem: nesúhlasíme) s tým, aby naša vláda na želanie česko-slovenskej vlády mala žiadať Spojeneckú komisiu v Stredomori o zaistenie a vydanie Dr. Ďurčanského, pretože podľa našich informácií Ďurčanský nie je obvinený z vojnových zločinov, ale iba z rozličných kriminálnych priestupkov proti česko-slovenským občanom, ktorých sa dopustil počas trvania bratislavského režimu...“

Vyhlasovať Dr. F. Ďurčanského za vojnového zločinca je nízkym prejavom zlomyseľnosti alebo neznalosti základných faktov. Pociťujeme to ako krivdu voči Dr. Ďurčanskému a urážku všetkých nás, čo sme ho poznali.

Aké je to len smutné a nepochopiteľné, že na Slovensku sa stavajú pomníky a odhaľujú pamätne tabule cudzincom a osobám neslovenského pôvodu, ktoré často Slováckmi pohľadali a za nič ich nemali. Keď sa však postaví socha alebo odhalí tabuľa ľuďom, ktorí za slovenský národ obetavo pracovali, trpeli a niekedy aj umierali, zdvihne sa pokrik a vlna syntetického rozhorčenia agresívnej menšiny, ktorá intenzitou svojho hlasu chce diktovať zakríknutej väčšine ešte aj to, koho si musí a koho si nesmie utíť ako svojho záslužného rodáka.

J. Kostohryz s sndukou

„A všude,
všude je domov můj,
kde spadla slza.“

J. Kostohryz: Mohyly

Len veľmi ťažko sa dá pozemskými hodnotami vyjadriť zásluha tých, ktorí ten istý život - ten istý čas vymeraný v čase - dokázali pretvoriť na veľkolepé dielo. Ako drachmu, ktorú hospodár zúročil tisícnásobne. Aké márne sú tu snahy o kritiku... Lebo je vôbec možné postihnúť to, čo vyvrela zo smrteľnej úzkosti alebo životnej skúsenosti bežnému čitateľovi či literárnemu vedcovi úplne nedostupnej? A ako pristupovať k básni, sestre proroctva, mystiky a hudby?

Ťažko odpovedať na tieto otázky. A ťažko hľadať vhodné slová na ospravedlnenie, prečo je výnimočný český básnik Josef Kostohryz (25. 12. 1907 - 24. 5. 1987) aj vyše dvadsať rokov po svojej smrti spoločensky i literárne nedocenený, na Slovensku azda i úplne neznámy.

Josef Kostohryz, básnik mimoriadnej hĺbky a sily, rodák z Křenovic v južných Čechách, prekladateľ z viacerých svetových jazykov; poctivý a tichý človek. Možno práve preto ho už v mladosti zatičili svojou publicitou ambicióznejší básnickí súptníci. Skromný a vnímavý, so zmyslom pre česť; zostavuje v roku 1948 Memorandum českých spisovateľov, ktorým chce varovať Západ o diania v Československu. Za tieto aktivity a duchovne orientovanú tvorbu bol v roku 1951 zatknutý a pre špiónáž a velezradu odsúdený na trest smrti, neskôr zmierený na doživotie. Podmienečne prepustený roku 1963 so zákazom literárnej činnosti. Rehabilitovaný až posmrtno. Takto sa spoločnosť zachovala k jednému z najlepších mužov svojej doby a takto sa dodnes správame k všetkým, ktorí sú spravodliví pred Bohom. Súborné dielo Josefa Kostohryza vyšlo až v roku 2009 vďaka edičnej práci V. Matoušovej.

O živote a vnímaní svojho manžela nám porozprávala pani Marie Kostohryzová, poetka a ilustrátorka, ktorá sa tak tiež ráta k nevelkej légii čestných. Básnik je ten, kto myslí na druhého, a pani

Kostohryzová napĺňala toto poslanie po celý život. Prežila po boku politicky nespoľahlivého manžela vyše dvadsať rokov. Čitateľov azda zaujme, že má k Slovensku vrúcny vzťah - študovala totiž v Košiciach a niekoľko rokov pôsobila ako učiteľka vo Svite.

- Aký mal váš manžel vzťah k poézii?
MARIE KOSTOHRYZOVÁ: - Manžel bol rodený poeta. Narodil sa v krásnom prostredí južných Čiech, jeho otec bol spevákom v chráme, predspieval zástupom veriacich na púťach. Jeho strýko aj obaja starí otcovia boli hudobníci. Pieseň, hudba, krajina a rozprávka sprevádzali manžela od kolisky. Keď sa ako štrnásťročný presťahoval k tete do Prahy, literatúra a hudba mu boli útočiskom pred prísnyim prostredím utilitárneho gymnázia. Z rozprávania jeho spolužiakov viem, že písal poéziu už na strednej škole, ale jeho prvotiny nie sú kompletne zmapované.

O niekoľko rokov neskôr stretol Václava Renča - a tam sa začalo ich priateľstvo. Už v študentskom veku sa dostali medzi skupinu literátov. Manžel mal trochu iné názory než V. Renč - aj keď... Hovoriť o tom je zložité. Čo je to vlastne odlišný básnický názor?

- Váš manžel bol vynikajúci francúzštinár...

M. KOSTOHRYZOVÁ: - Áno, študoval francúzštinu a češtinu, veľký vplyv naňho mali francúzski básnici. Pôsobil dva roky ako lektor češtiny v Taliansku, kde sa spriatelil s riaditeľom inštitútu slovanských jazykov, básnikom Ettore Lo Gattom, prekladateľom Máchovho Mája. Toto stretnutie vyústilo medzi oboma básnikmi do priateľstva trvajúceho po celý život. Zvláštne, že si manžel rozumel viac so zahraničnými literátmi, než s našimi vlastnými.

- Naozaj v českej poézii nebolo nikoho, u koho by našiel pochopenie?

M. KOSTOHRYZOVÁ: - Samozrejme, poznal plejádu básnikov, V. Renča, F. Hrubína, V. Závadu a ďalších. Ale skutočne si rozumel len s nemnohými. Rozprával mi, ako sa v medzivojnovnej Prahe stretávala spisovateľská obec: jednu časť kaviarne zaplnili katolícki básnici, druhá

Kam dopadli slzy

Rozhovor s pani Máriou Kostohryzovou

Marie Kostohryzová

M. KOSTOHRYZOVÁ: - Zo začiatku bola preňho poézia oslavou rodiny a kraja. Keď sa však potom v Prahe pokúšali jeho rovesníci o modernu a všakovaké nové literárne postupy, poézia sa stala Josefovi obranou všetkého klasického a pevného. Nepatril nikdy k nijakému prúdu - chcel zostať svoj, a tak aj činil do konca života. Poéziu spájal s hudbou.

Manželova tvorba sa vyvíjala, iné poslanstvo nesú jeho básne z mladosti, iné z vojnového obdobia a celkom odlišná je jeho poézia po návrate z väzenia. V prvých básňach používal veľmi dlhé verš - to sa mi mnohokrát vypomstilo pri ich strojovom prepisovaní. Po návrate z kriminálu bol už jeho verš kratší a významovo jasnejší.

- Asi pre tento zložitý vnútorný svet si k jeho poézii našli cestu len nemnohí.

M. KOSTOHRYZOVÁ: - Akoby existovali dva druhy ľudí a prístupov k poézii. Sú ľudia, ktorí k manželovým básňam nájdu kľúč a rozumejú im. Ale sú aj takí, ktorým jeho tvorba nehovorí vôbec nič, nemajú ani trpezlivosť ju pochopiť. Sama sa tomu trochu čudujem. Pri čítaní básni

má predsa čitateľ zmenšiť seba a nechať prehovoriť autora...

- Spomínate si, koho rád čítal? Ktorí básnici mali vplyv na jeho vývoj?

M. KOSTOHRYZOVÁ: - Vyrastal na francúzskej poézii, veľmi si v tomto ohľade cenil Čapkovu preklady. Miloval však poéziu ako takú, dokonca až tak, že ju odmietal umelecky prekladať. Báľ sa totiž, že by do nej vložil priveľa zo seba. Výnimkou bol azda iba P. Claudel a Dante, ktorého predpripravil na prebásnenie V. Renčovi. Dnes si s úsmevom spomínam, aký bol v tomto manžel náročný. Raz mi dal len tak skúšobne preložiť akúsi báseň a z výsledku bol zdesený, keď zistil, že som celú skladbu preložila celkom doslovne.

- V procese s tzv. Zelenou internacionálou odsúdili J. Kostohryza za vlastizradu, zvlášť za prípravu Memoranda českých spisovateľov. Angažoval sa už počas vojny?

M. KOSTOHRYZOVÁ: - Manžel cez vojnu pôsobil ako profesor češtiny a francúzštiny na smíchovskom gymnázii. Musel byť medzi žiakmi mimoriadne obľúbený, lebo doteraz ma srdečne zdravia a vyslovujú o ňom tie najlepšie spomienky. Akou iróniou bolo, keď ho pred vzatím do väzby strihal dohola jeho vlastný študent! Po celý čas sa mu triasli ruky.

Aké sú šťastné chvíle učiteľského života, keď sa k vám žiaci hlásia. To sa stávalo manželovi aj po návrate z kriminálu, keď musel absolvovať mnoho operácií a aj napriek tomu, že bol politicky nespoľahlivý, mu jeho bývalí žiaci otvárali dvere dokorán.

- Ako to teda bolo s podpísaním spisovateľského Memoranda? Originál listiny sa doteraz nenašiel...

M. KOSTOHRYZOVÁ: - Josef sa zamestnal v diplomatických službách pre románsko-jazyčné krajiny. Na konci vojny robil tlmočníka Talianom vracajúcim sa z koncentračných táborov. Vtedy si ktosi všimol, koľko jazykov ovláda, a tak dostal ponuku z ministerstva informácií. Mal tam na starosti prehľad zahraničnej tlače. Bola to veľmi náročná práca - objemovo i časovo. Manžel bol vďaka nej veľmi dobre informovaný, častokrát lepšie, než vládni predstavitelia. Keď sa schyľovalo k prevratu - všimol si, ako z galérií, kostolov a zámkov miznú umelecké zbierky; ako sa v tlačiarňach a v kníhkupectvách pozvoľna zavádzala cenzúra. Často spomínal: „Čudovala by si sa, kradli nielen ignoranti, ale aj známi kunsthistorici!“ Manžel mal pocit, že o tom, čo sa deje v Československu, musí informovať západné mocnosti. Zazlieval im ich pasivitu. Bol prvý prekladateľ znenia Teheránskej a Jaltskej dohody... Ako sa teda mohlo všetko tak ľahko zmeniť?

S prekladmi Memoranda mu pomáhal V. Renč. Príprava prebiehala v najväčšej tajnosti

Madrigal

*Osudná, zo spodných prúdov, žalostiplná
váhavo rozhovori sa nad celou krajinou;
tu som doma už dávno z odchodov ukrutných,
z návratov ešte krutejších, z tých odnikiaľ nikam,
naprázdno zovrie sa srdce, a so slovom sa hrám,
sťa moji básnici o rosu márne zranený ja sám:
sťa duše v očistci hľadám dych citov stratených,
vyschnutú nahotu slzy pod listom zvädnutým,
osnovu obrazu, čo stiel a tieň len steká ním:
Až takú nahú ťa nechám, báseň, uplynúť do času,
neozdobím ťa naschvál rýmom ani jediným,
slzu si posmešne utriem, prv ako dohorí,
prv ako vybledne hviezda s nežnosťou zázraku
toho, čo stvorila bolesť.*

(Jozef Kostohryz: Z knihy Jednorožec mizí, 1969)

Malá rytina

*Snád' nikdy tomu celkom neuverím
mala si vtedy šaty pepita
ja iba pýchu nezmazanej viny
Čo iné mohlo kalné oko vidieť
a aký zákon viedol náhodu?*

*Ideme včera len tak na prechádzku
a zore hasnú na západnom nebi
pýtaš si hrebeň prečesávaš vlasy
a náhle zmlkne vták i šelest lístia:
deviaty vlas je z popola*

*Tak vidíš každý sen je krutý
ak chceme zdržať nepomenované
No vo chvíli keď pootvoríš pery
vlny mi vrátia krásne známe deje
a vzd'ávanie zaváha*

*A vlna príde odíde a zmlkne
milienka cesty ktorou chodievame
trhlina medzi oblakmi a s hviezdou
a ešte iný zázrak neslýchaný
poznáme my a ty a ja*

*Len tichým hnevom opášem sa celý
a iba potom dotknem sa tej struny
tak známej - veď spomína*

(Jozef Kostohryz: Z knihy Eumenidy, 1981)

Márnotratný syn

*Zajtra už vrátim sa k tebe, ó, Bože, môj Otče,
zajtra už do chrámu pôjdem a bremeno zložím,
k nohám Ti položím všetko to málo a mnoho;
stanem si dozadu, na miesto nehodných ľudí,
veď inam nesmiem a inde sa nedá plakať,
križom sa prežehnám, klaknem si na dlažbu v rohu,
tam ťarchu zhodím už zo srdca nepokorného.*

*Už iba túto noc zostanem v samotách temných,
v odeve čiernom sa napijem vzdorného vína,
s démonmi budem sa o päťák posledný hádať,
zasmútim spiatky a zrátam si kroky a cesty,
kadiaľ som strácal zbroj a svoje klenoty mrhal,
na pýr ich menil a na vietor, ktorého niet:
Bože môj, Ty si bol pri tom a mlčal si stále!*

*V záhrade pod oknom ticho, len písknutie vtáka
a šelest lístia, čo prevráva vanutím nočným,
tam v dialke v mesačnej žiare sa rybníky lesknú,
vôkol sa hustou tmou dvíha tá výšina lesná
a vyššie, vyššie len zahmlená prázdnota nebies,
končina desivá, ktorú som škáročkou smútku
aj v páde závratnom cez mreže väzenia vídal:
tak hlasno mlčala sťa moje srdce, mamička.*

(Jozef Kostohryz: Z knihy Eumenidy, 1981)

- vedelo to len niekoľko ľudí v Prahe a neskoršie kruh spisovateľov z Moravy. Dokument poslali diplomatickou poštou cez zahraničné talianske ambasády do južnej Ameriky a až odtiaľ do USA a západnej Európy. Nedopatrením to však vyzradili moravskí spisovatelia.

Pokúšala som sa v talianskom archíve získať originálny text Memoranda, ale žiaľ, kvôli nekompletným údajom bola moja žiadosť zamietnutá.

Celú akciu im pomáhala sprostredkovať akási pani, o identite ktorej mám aj ja sama len indície. Ale jej pravé meno, našťastie, nikto nikdy z môjho manžela nedostal a tým danú dámu ochránil.

- V tej dobe už J. Kostohryz musel predvídať svoje zatknutie... Nepomýšľal na emigráciu?

M. KOSTOHRYZOVÁ: - Boli rôzne pokusy, ako sa zachrániť. Josef dobre poznal situáciu v Sovietskom zväze. Pôvodne chcel emigrovať do Talianska alebo do USA, krytý povolením na zahraničnú stáž. Úrady však vycestovanie nepovolili jeho rodine a to bola pre Josefa veľká rana. Snažil sa teda aspoň dostať čím skôr z ministerstva. Po prvýkrát ho zatkli a vypočúvali v roku 1950. Ešte pred uväznením sa niekoľko mesiacov skrýval medzi pacientmi v psychiatrickej liečebni na Kateřinách, kde ho prichýlil jeho známy, významný lekár S. Nevole. Aj jeho neskôr zatkli. Josefa museli zbaviť svojprávnosti a skúšať na ňom dobové liečebné metódy, i elektrošoky, aby mohol v zariadení zostať. Napokon radšej jeho manželka podpísala reverz a Josef sa vrátil domov. So zatknutím rátal úplne vážne, deponoval väčšie množstvo peňazí u spoľahlivých známych ako prípadnú pomoc pre rodinu.

- V spomienkovej knihe o manželovi Polární záre nad pastvišťem podrobne líčite scénu odchodu v máji 1951. Keď si po Josefa prišli dvaja muži z ŠTB a malá dcérka za nimi ešte zúfalo kričala: „Darebáci! Darebáci!“

M. KOSTOHRYZOVÁ: - Áno, po zatknutí nemal o svojej rodine žiadne správy - nesmel dostávať listy, nesmel písať, nesmel dostávať návštevy. Nasledovali mesiace strašného hladu, výsluchov a bitia. Proces s Kruhom moravských spisovateľov sa začal v júni roku 1952 v Brne, Josefa s V. Renčom súdili už skôr v Prahe v procese s tzv. Zelenou internacionálou. Pokúšali sa dokázať spojenectvo českých spisovateľov so „špiónmi“ z Vatikánu a západnými imperialistami. Manžela s ľuďmi, ktorých predtým nikdy v živote nevidel... Spomenutých moravských spisovateľov obvinili zo zakladania protivládnej politickej strany. Na tom však nebolo nič pravdy. Ba dokonca ešte aj na rehabilitačných súdoch nechcel nikto veriť, že Memorandum zostavil môj manžel sám.

- Rozprával vám manžel niekedy o tom, čo vytrpel počas rokov väzenia?

M. KOSTOHRYZOVÁ: - Mne osobne sa o svojom žaláovaní zmieňoval len veľmi málo. Mlčal o mučení a hrôzach, ktoré tam zažíval. Chcel ma ušetriť, veď na mňa podobné správy doliehali veľmi bolestne. Ak sa k niečomu vyjadril, vždy iba okrajovo. Napríklad pri užívaní liekov na spanie mi vysvetlil, že v noci musel v cele nepretržite kráčať a nahlas počítat. Ak od vysilenia padol, vyliali naňho vedro studenej vody. Vtedy úplne stratil schopnosť spať.

Všetko ostatné som sa podozvedala len náhodne. Z röntgenových snímkov, z návštev priateľov z väzby... A napríklad

Manželia Kostohryzovci

len celkom nedávno som zistila, že ho za akýsi priestupok vliekli za nohy po strmých schodoch. Vážne si pri tom poranil lebku...

Manžel spomínal len na pekné chvíle - referoval mi mnohé žarty, ktoré väzni vyvádžali. Napríklad v Leopoldove ho povýšili za českého kráľa. Do jednej ruky mu vložili zošúverené jablčko, do druhej ohreblo namiesto žezla. Často vravel, že priateľstvá medzi väzňami boli väčšie a hlbšie, než tie v civilnom živote. Mnohí začali po prepustení nadávať a zratúvať napáchané krivdy. Manžel však o tom mlčal. Chcel stráviť zvyšok života v inej rovine, než v tej za mrežami.

- Vášho manžela často dávali do spoločnej cely s deviantmi a zločincami...

M. KOSTOHRYZOVÁ: - Áno, radšej mával samotky - to boli chvíle, keď sa mohol ponoriť do seba a premýšľať. Ťažšie však znášal spoločné cely s kriminálnikmi a psychickými deviantmi, kde veľmi trpel. Mnohí z nich nemohli uveriť, že skutočne nič neukradol a ani nikoho nezabil. Za čo ho teda väznia?

- Tvoril váš manžel vo väzení?

M. KOSTOHRYZOVÁ: - Manžel mal na rozdiel od V. Renča nevýhodu, nevedel si zapamätať vlastné básne. V. Renč svoju tvorbu zachovával na cigaretových či novinových papierikoch a ostatní väzni sa ich učili naspamäť. Zachovala sa azda iba jediná báseň Čas návratu venovaná manželke a odkazy dcérke. Josef vlastne ani nemal príležitosť písať. Navyše si poéziu vážil natoľko, že nechcel, aby vznikala v prostredí, ktoré s ňou nemá nič spoločné. Vo väzení zažil mnoho strastí, v Leopoldove mu napríklad prikázali búrať miestny kostol...

Ale nadväzovali sa tam aj pekné vzťahy. Častokrát sa nám stávalo, keď sme nič netušiaci prišli do neznámej reštaurácie, že čašník na manžela radostne zvolal: „Pepa!“ Bola som šokovaná - odkedy si tyká s čašníkmi? Napokon vysvitlo, že to bol jeho priateľ z kriminálu.

- Aká bola reakcia ostatných spisovateľov na uväznenie vášho manžela? Distancovali sa od neho?

M. KOSTOHRYZOVÁ: - Tuším, že sa ho na spisovateľskom zjazde o niekoľko rokov neskôr zastali F. Hrubín a J. Seifert. Manžel sa po väzení vrátil na Moravu,

pripravoval tam prekladové podklady na prebásnenie pre J. Skácela, L. Kunderu a M. Venhodu. Brnenski autori sa od neho odvracali - väčšinou sa mu ozvali iba vtedy, keď potrebovali pomoc a aj tú požadovali čo najrychlejšie a zadarmo. Akoby nevedeli pochopiť, že manžel bol bez práce a nemohol si nezaplatené prekladanie dovoliť.

Legálne pracoval iba krátke obdobie v roku 1968. Niekoľko bývalých žiakov zamestnaných v oblasti kultúry mu dávalo písať lektorské posudky k rôznym štúdiám a knihám. Manžel však recenzie na poéziu nepísal rád, vedel o svojich nárokoch na báseň. Nejednen začínajúci autor mu zazlieval, že v posudku rukopisu prísne stálo: „Dopracovať! Potreba ešte premyslieť a dotiahnuť.“

- Je to nadľudský výkon. Váš manžel preložil toľko diel, a pritom prekladateľstvo nebolo jeho povolanie! A dokázal na to pozbierať silu aj taký vyčerpaný po návrate z väzenia...

M. KOSTOHRYZOVÁ: - Málokto si v tej dobe uvedomoval, že manžel nie je prekladateľ, ale básnik. Sprvoti bolo prekladanie veľmi ťažké - prišiel o

všetky slovníky, aj o knižnicu. Jedno z prvých diel, ktoré preložil, bola - paradoxne - kniha Druhé pohlavie od Simone Beauvoirovej. Nepúšťal sa do toho s nadšením, ale nemal na výber. O iné publikácie vydavateľstvá záujem nemali. Raz dokonca musel z finančnej núdze písať detektívky. A inú prácu ako písanie si pre svoj zlý zdravotný stav nájsť nemohol.

Jeho preklady vychádzali pod cudzími menami, medzi nimi aj také literárne skvosty, ako napríklad preklad pamäti kardinála Retza zo starej francúzštiny (J. Kostohryz prekladal diela R. Rollanda, A. Huxleyho, P. de Gondiho, A. Cunqueira, G. K. Chestertonu, R. Calziniho, L. Pirandella, V. Huga, H. de Balzaca a mnohých iných autorov, pozn. red.) Manželove rozprávky vyšli v nemčine, švédčine a v angličtine, no českého vydania sa doteraz nedočkali.

- Dokázal sa pri takej namáhavej duševnej práci ešte vracat k poézii?

M. KOSTOHRYZOVÁ: - Písal najmä v južných Čechách - v krajine svojho detstva, na jednom mieste, kde si mohol trochu odpočinúť. Naozaj mal núdzu o voľný čas a koncentráciu na tvorbu. Keď sme sa presťahovali do Prahy, omdlel a mal veľké zdravotné ťažkosti. Strávil v nemocnici niekoľko týždňov, absolvoval prvú operáciu krčnej tepny v republike. Všetko to znášal veľmi ťažko - nemohol totiž ani písať, ani mi nijako finančne pomôcť.

- Spomínate sťahovanie do Prahy. S Josefom Kostohryzom ste sa ale spoznali v Brne.

M. KOSTOHRYZOVÁ: - Zoznámil nás náš spoločný známy Josef Svoboda, polárnik, držiteľ mnohých kanadských vyznamenaní. Prišiel za mnou do etnologickeho múzea s prosbou, či by som mu nepomohla nájsť prácu pre človeka, ktorý sa vrátil z väzenia a nemá ani byt, ani zamestnanie... Sprvoti som sa toho zľakla - veď som mala pred vedením taký rešpekt! Zhodou okolností sa však práve vtedy konala v Brne etnografická konferencia, na ktorú potrebovali prekladateľa, a tak podpísali zmluvu s Josefom. Sprvoti býval v múzeu v hosťovskej izbe a zakaždým, keď sa v budove objavili neznámi ľudia, sa musel ukryť. Každý týždeň sa hlásil na políciu.

(Pokračovanie na nasledujúcej strane)

(Dokončenie z predchádzajúcej strany)

- Pamätáte si ešte prvý okamih vášho stretnutia?

M. KOSTOHRYZOVÁ: - Keď mi oznámili, že k nám má prísť básnik, predstavovala som si bohéma alebo poeta typu Skácela či Mikuláška. Aké veľké bolo moje prekvapenie! Josef Kostohryz prišiel do Brna neočakávane o dva dni skôr - ja som bola v múzeu úplne sama, nevedela som uvariť ani kávu... Veľmi som sa mu ospravedlňovala. Ale on bol taký láskavý a taký obyčajný, že som v tej minúte prestala mať strach a všetky moje predstavy nahradil krásny dobrosrdečný človek.

- Aké to so sebou prinieslo dôsledky, keď ste sa vydali za bývalého politického väzňa?

M. KOSTOHRYZOVÁ: - Mala som problémy so zamestnaním, napokon sa mi na príhovor F. Hrubína podarilo nájsť miesto v slovenskej knižnici v Prahe. Podobne tam nachádzali prístrešie aj iní znevýhodnení ľudia. Z tridsiatich zamestnancov označil režim dvadsiatich ôsmich za „pochybné živly“, medzi nimi napríklad aj sestru V. Malého či dcéru J. Patočku. Mala som v práci príkaz čo najmenej sa ukazovať na verejnosti, aby som náhodou nepadla do ohrozenia.

- Musel to byť ťažký kríž, keď básnik takého formátu zažíva toľké nedocenenie svojho diela.

M. KOSTOHRYZOVÁ: - Vždy sa mi videlo ako veľká škoda, že sa manželovej poézii dostalo tak málo pozornosti. Jeho tvorba je neľahká, ale veľmi-veľmi cenná. Už aj moja generácia sa o Kostohryzovi vôbec neučila, nepoznala som ho ani z literárnych časopisov. V. Renč alebo J. Zahradníček mali na publicitu väčšie šťastie: Renčov zat' bol riaditeľom nakladateľstva v Brne. Navyše oboch rehabilitovali, kým manžel sa toho za svojho života nedočkal. Dlhé roky nedostával žiadnu podporu, ani dôchodok, ba nebol ani vo zväze spisovateľov či prekladateľov.

Ktovie, ako by bol manžel to ponížovanie uniesol, keby nebol taká silná osobnosť. Manžel sa až do smrti vzdelával, aj keď mu muselo byť jasné, že to už nikdy nebude môcť zužitkovať. Raz som ho napríklad videla nad Koránom v origináli. A navyše sa staral aj o mňa. Prebudil vo mne chuť maľovať a povzbudzoval ma, pozýval k nám rôznych kunsthistorikov.

Nedávno som ešte našla balík vzácného ručného papiera, ktorý pre mňa objednal tesne pred smrťou. Balík došiel, ale manžel už bol na druhom svete. Ešte na smrteľnej posteli vravel, že jeho najväčším úspechom som ja a moje maľovanie. „Musíš mi sľúbiť, že budeš maľovať, aj keď tu nebudem,“ - a tomu som zostala verná doteraz.

- Medzi vami bol vyše 24 ročný vekový rozdiel...

M. KOSTOHRYZOVÁ: - Vek u nás nebol nikdy problémom. Len dnes, keď som sama v rokoch svojho manžela, mávam výčitky, aké požiadavky som vtedy naňho mala - chcela som chodiť na prechádzky kvôli maľovaniu a považovala som to za samozrejmosť. Dnes by som čosi také nezvládla - a môj manžel to so mnou neznášal. To sa však už spätne nedá napraviť. Tak to v živote chodí, že pokiaľ niečo sami neprežijeme, len ťažko sa dokážeme cítiť do toho druhého. Podobný smútok cítim aj voči mojej mamičke, ktorá mi ešte 87 ročná chodila pomáhať do záhrady.

- Knihu spomienok o manželovi ste nazvali „Polárni záre nad pastvístem.“ Prečo?

M. KOSTOHRYZOVÁ: - Na to sa ma pýtali mnohí a mnohí sa

mi ten názov snažili vyhovoriť. Vybrala som ho podľa skutočnej udalosti, ktorú mi manžel rozprával. V roku 1938 videl nad pastviskom medzi Křenovicami a Vojenicami v noci na oblohe svetelný úkaz, čosi ako „polárnu žiaru“. To mu bolo jedinou peknou spomienkou, keď musel v leopoldovskej väznici chodiť dookola v kruhu kamenia. Mnoho ľudí to považovalo za básnickú fantáziu. Ale keď pani vydavateľka V. Matoušová spracovávala dejiny obce Heřmaně, v miestnej kronike našla záznam presne o svetelnom úkaze, ktorý videl aj Josef. To ma veľmi potešilo, pretože som manželovým slovám verila.

- Vy sama ste poetkou... Aký je váš vzťah k písaniu?

M. KOSTOHRYZOVÁ: - Písanie ma priťahovalo od mala. V detstve som žila u starých rodičov v Hanej, a keď som sa presťahovala do Brna, bol to pre mňa veľký šok. V meste mi bolo smutno za prírodou a za krásou, písala som svoje prvotiny. Moja mamička sa pre to veľmi nenadchýnala, poézia jej nepripadala užitočná...

Povzbudivá zmena prišla na gymná-

ziu, keď som mala šťastie na úžasného pána profesora, ktorý mimochodom učil aj Jána Smreka. Až teraz som sa po šesťdesiatich rokoch dozvedela, že ma vysoko oceňoval, aj keď mi to sám nikdy nepovedal do očí.

Po prvýkrát sa vlastne moje verše zapáčili až Josefovi. A on bol pritom mimoriadne náročný, nikdy by žiadnu báseň nepochválil len preto, že má k jej autorovi dobrý vzťah. Bol náročný aj k sebe samému, zničil svoje dva románové rukopisy z prvej republiky s tým, že sa mu zdali zastaralé.

- Aké bol podľa vás odkaz, poslanstvo života a diela vášho manžela?

M. KOSTOHRYZOVÁ: - To je zložitá otázka. Snáď nebude znieť priveľmi okázalo, ak použijem slovo „ľudstvo“. Manželovi skutočne záležalo na tom, aby sa ľudia mali radi, aby si neublížovali. Aby sa nikdy nezopakovalo to, čo sa dialo počas vojny a po nej. Ale sama si o tom trífam povedať len málo, lebo si nie som istá, či dokážem obsiahnuť celú hĺbku manželovho srdca.

Zhovárala sa
KATARÍNA DŽUNKOVÁ

* * *

*Ty ťarcha vánku preťažká, hlboká tiaž smútku oblakov plynúcich,
nad týmto kráľovstvom nezastavujte sa, tu iba rozorvané,
krvavým dychom ohňa lemované mračná smú zostat' stanom
a divý hlas vetra trhajúceho v ramenách búrky kviliace z temnot.*

*Prekrásna moja zem kvili zohavená, do hĺbin zhanobená,
tvár plačom má zvrásnenú, bezmocnou úzkosťou srdce jej hynie,
v zahmlenom rozpuku rána ľubezného je smršťiam vydaná napospas,
lono má z hadích hniezd, a to je ten pôvod zástupov pokolení desivých,
čo plače nad dedičstvom jazykom naprázdno márnym a rozoklaným,
bezmocne hriešna, jedom ich živí zo spustošených ňadier.*

*A vy sny vánku ľahkého, zlatisté pýrenie oblakov plynúcich,
nad týmto kráľovstvom nezastavujte sa, len do svojich krajov choďte,
kam túžba uniká stále a nemôže nikde spočinúť doma.*

*Kto ťa tak hrozne zhanobil, žena, prekrásna zem moja, ty moja láska,
že hladom a zlobou smrti odpovedáš túžbe a miesto nasýtenia
dávaš len truchlý klam hriechu, a krídla zlomené, a plač!*

(Jozef Kostohryz: Z knihy Druhá lyra, strojopis 1983)

Domov

*Môj domov sladký a posledný svätý,
to v tvojom mene tiché kruhy noci dýchajú,
vracia sa posledné slovo zabudnuté,
bieloboká breza
čarovným smiechom krvi narieka,
na múriku sedí faun, usmieva sa
a zvuk jeho pišťaly červené pery čerí,
červeň čerešní roráty krajiny vyzvávajú,
všetky svítania, poludnia a večery synovským srdcom defilujú,
polia, lúky a moria lesov,
pastviská vyprahnuté a púpavová žltá,
zvončeky modré v zeleni, belasá čipiek,
prudký jed iskernikov na rázcestí, a nič viac nebolí,
a potom júl jarabín a bielych tvári let,
najmilšie oči v nich ani nepoznám,
všetko do hmly sa stráca, hmľa do tmy,
tam zvoní,
potme sedím so svojou túžbou sám;
domov môj, v tej tme zúfalej,
z najčernejšej tvojej hrudy zrodený
v černi sa utopím, aj v srdci sa už stmieva.*

(Jozef Kostohryz: Z nezradených básní)

Z českého originálu Josef Kostohryz: *Básně, Nakladatelství Kalina, Putim 2009*
preložil TEODOR KRÍŽKA

V posledných desaťročiach sa čitateľ, poslucháč a každý človek, ktorý pozorne vníma svet, čoraz častejšie stretáva s výrazom: Holocaust - šoa. Pod týmto biblickým pojmom (ktorého pôvodný význam - celopal, zápalná obeta - bol do r. 1967 známy iba teológom, študentom a čitateľom biblie) sa myslí na tragický osud židov, ktorí sa počas II. svetovej vojny stali obeťou nacistickej nenávisti.

Na tému „holokaust“ sa už napísali stovky článkov, desiatky, ba stovky kníh a „od r. 1989 sa v Holywoode vyrobilo 175 filmov s tematikou nacistického holokaustu.“ Obrátnym predkladaním problému sa dosiahlo, že holokaust sa stal symbolom martýria, ktoré naplňuje úctou a obdivom nielen príslušníkov židovstva, ale každého človeka so zmyslom pre ľudskosť a spravodlivosť.

Ale ako všetko, aj holokaust sa podarilo čiastočne znehodnotiť. Nezodpovední politici a manipulátori médií urobili z tohto biblického pojmu politickú záležitosť a propagandistickú zbraň. Takto holokaust nadobudol sekulárny charakter. Stal sa priam modlou, nedotknuteľným talizmanom a kultovou vecou, o ktorej pochybovať je zakázané a v niektorých západoeurópskych štátoch dokonca trestné. Treba však pripomenúť, že medzi židmi je mnoho jednotlivcov i celých skupín, ktorí na toto znesvätenie pojmu hľadajú s nedôverou a s rozpakmi. Mnohí pravoverní židia vidia v tom zneuctenie pamiatky svojich zavraždených súkmeňovcov a niektorí židovskí intelektuáli a autori s pohoršením poukazujú, že v rukách nezodpovedných publicistov a propagandistov sa táto tragédia premenila na zárobkový priemysel - Holocaust Industry (ako to nazval americko-židovský intelektuál Norman G. Finkelstein).

Jedno je však isté: židia vedia svoje utrpenie účinne a pôsobivo zachytiť a presvedčivo predložiť verejnosti a tak získať sympatie a porozumenie pre svojiu

Kde je katolícky Holokaust?

kauzu. Nám kresťanom to chýba. Nad touto skutočnosťou sa zamýšľa známy americký žurnalista a publicista John L. Allen Jr. vo svojej pravidelnej týždennnej relácii All Things Catholic (zo 4. 2. 2011). Z jeho príspevku tu uverejňujem podstatné myšlienky. John L. Allen Jr. píše:

Vynára sa otázka, ktorú si usilovný pozorovateľ náboženskej scény v týchto dňoch kladie: Prečo kresťanstvo nemá svoju vlastnú literatúru kresťanského holokaustu?

Týmto, samozrejme, nikto nechce minimalizovať absolútnu jedinečnosť holokaustu židov počas II. svetovej vojny a morálnu povinnosť udržovať túto pamiatku pri živote. Ale i tak sa tlačí na jazyk otázka: Vzhľadom na hrozné skutočnosti mučeníctva a prenasledovania kresťanov v 20. storočí a vzhľadom na vzrastajúcu globálnu vlnu protikresťanského násillia na začiatku 21. storočia - prečo nemáme kresťanskú publicistiku podobného žánru, ako je E. Wieselovo dielo Night alebo Spielbergov film Schindlerov zoznam?

Alebo inak: prečo násillie voči kresťanom v takých krajinách ako Egypt, Irak, Nigéria, India a Pakistan - aby som uviedol iba nedávne prípady - nevyvolávajú také rozhorčenie medzi kresťanmi na Západe, ako vyvolávajú podobné zásahy proti príslušníkom iných náboženstiev u svojich súverencov?

Podľa nemeckej charitatívnej agentúry Kirche in Not (Cirkev v núdzi) celých 75% všetkých prejavom náboženskej neznašanlivosti na svete je namierených proti kresťanom. A predsa na fóre verejnej mienky pretrvávajú mýty, že kresťanom skorej nájsť medzi prenasledovateľmi než medzi prenasledovanými.

Posledný prípad tejto falošnej obozretnosti sa odohral minulý utorok (1. 2. 2011 - poznámka FV), keď európski zahraniční ministri na svojej schôdzke v Bruseli, v proklamácii odsudzujúcej náboženské prenasledovania, sa nevedeli dohodnúť a špecificky poukázali na prenasledovanie kresťanov. Vzhľadom na skutočnosť, že Európa je kolískou kresťanstva, toto vynechanie je nielen ironické, ale je aj ukázkou európskej neúcty k svojmu kresťanskému dedičstvu...

Bez toho, že by som si robil nárok na úplnosť, uvediem tu štyri skutočnosti, o ktorých si myslím, že pri tom hrajú svoju úlohu.

Po prvé: ...Ak sa niečo nedeje v našom okolí a pred našimi očami, nepokladáme za vhodné alebo potrebné sa tým zaoberať.

Po druhé: Hoci islamský radikalizmus nemá monopol protikresťanských tendencií, v týchto dňoch je ich najčastejším semeniskom. To má za následok, že ohľad na prenasledovanie kresťanov sa často zastreje širšou politikou vztáhom medzi islamom a Západom a osobitne potrebou nerozpaľovať islamofobiu.

Uvediem príklad: vo svojej predvianočnej kázni americký biskup Tomáš Paprocki (diecéza Springfield, Illinois), nazval nedávne útoky na kresťanov v Iraku najnovšou kapitolou stáročných výbojov mohamedánov proti kresťanom... Dňa 22. 1. 2011 mu odpovedal v miestnom časopise rehoľný kňaz Corey Brost, ktorý tvrdil, že „drvivá väčšina moslimov vo svete žije a hlása hodnoty pokoja a náboženskej znašanlivosti. Brost varoval, že Paprockého výroky môžu neúmyselne rozpáliť a rozšíriť v Amerike nenávisť voči moslimom.

Brost síce prejavil porozumenie pre Paprockého súcit s prenasledovanými kresťanmi, ale táto výmena názorov poukázala na vnútorné rozpoltenie medzi katolíckimi, namiesto toho, aby sa usilovali o vytvorenie jednotného postoja v obrane kresťanov v Iraku a inde.

Po tretie: Niektorí kresťania na Západe váhajú ozvať sa proti prenasledovaniu kresťanov v cudzine, pretože oni sami sú doma často zamotaní do všelijakých relatívne menej dôležitých protestov proti takým zjavom ako sú rozličné umelecké výstavy, televízne programy, žurnalistické komentáre, nekresťanské chápanie Vianoc a iné prejavy, ktoré sú pre tieto zbožné duše urážlivé...

Po štvrté: Mnohí aktivisti hlásajúci „sociálnu spravodlivosť“ pokladajú záujem o prenasledovanie kresťanov za prehnane sektársku činnosť. Vraj máme presadzovať náboženskú slobodu pre každého a nielen pre kresťanov... Obracat' pozornosť výlučne na kresťanov oslabuje univerzálnu kauzu náboženskej slobody, pretože vyvoláva dojem, že nám ide o špeciálne zameranie sa na inštitucionálne a vlastné záujmy a nie o všeobecné ľudské práva.

Tieto štyri dôvody sú iba čiastočným vysvetlením, nijako však ospravedlňujú. Nezáleží však na dôvodoch; deprimujúce je to, že utrpenie kresťanov vo svete nevie dostatočne zburcovať kresťanské svedomie na Západe. Je osobitne šokujúce, že americkí kresťania sa nezmohli na silnejšiu reakciu, keď išlo o násillnosti voči kresťanom v Iraku; najmä keď sa vezme do úvahy zodpovednosť, ktorú Spojené štáty nesú za vytvorenie podmienok, v akých sa mohla táto vlna násillnosti ujať a rásť.

Sklamanie by malo byť zvlášť akútne medzi katolíckimi, pretože katolicizmus hrdo vyhlasuje, že vytvára spoločenstvo svätých, ktorých viaže puto solidarity presahujúce čas i priestor.

Nazdávam sa, že kresťanský svet dnes potrebuje práve ten hlas svedomia, ktoré by premyslená a podnetná holokaustová literatúra vedela vyvolať. Kiež by prišla jej hodina a to čím skôr!

FRANTIŠEK VNUK

Prozaik José María Sánchez Silva sa narodil 11. novembra 1911 v Madride a zomrel 15. januára 2002. Bol španielskym autorom, ktorý sa venoval hlavne tvorbe pre deti.

Po smrti svojej matky sa dostal do sirotinca, kde mu umožnili vzdelávať sa. Vo svojich sedemdesiatich rokoch už ovládal stenografiu, vďaka čomu získal dobre platenú prácu. Neskôr úspešne vyštudoval žurnalistiku a stal sa z neho novinár.

V roku 1939 pracoval v novinách ARRIBA a spolupracoval aj s novinami EL PUEBLO. Snažil sa stať známym aj svojou literárnou činnosťou. Už v roku 1934 vydal svoju prvú knihu poviedok s názvom Muž so šatkou, no slávnym a známym sa stal až v roku 1952. Vtedy totiž vydal knihu Marcelino, chlieb a víno, ktorá mu zaručila popularitu. Obsah tejto knihy sa dočkal filmového spracovania už v roku 1955.

V roku 1957 získal Národnú cenu za literatúru a v roku 1968 mu udelili Zlatú medailu Hansa Christiana Andersena za tvorbu a podporu detskej literatúry i ceny z oblasti žurnalistiky.

Z jeho tvorby možno spomenúť aj nasledujúce príbehy ako: Johanka z Arku (1944), Vidlák v Londýne (1952), Príbeh z mojej ulice (1954), Zbohom, Josephine (1962), Franco (1962), Ladis (1967), Veci myši a králikov (1981) či Dospievanie nevypovedané (1997).

Z jeho tvorby je azda najznámejší príbeh o malom chlapcovi Marcelinovi, ktorý svojou detskou tváričkou, detskou naivitou a zhovorčivosťou „svietil v tmách“ každému na ceste životom, preto si knihu s názvom Marcelino, chlieb a víno nasledujúcimi riadkami priblížime.

V knihe sú zachytené životné príbehy a osudy malého chlapca Marcelina, ktorý vyrastá pod ochrannými krídlami mníchov z kláštora. „Bratia trávia svoj život v modlitbách a práci. Piaty či šiesty kňazi... Žijú v chudobe a z milodarov podľa predpisov svojho rádu a vzoru svojho zakladateľa, svätého Františka z Assisi.“

Autor vnára čitateľa do čarokrásneho sveta malej španielskej dedinky 19. storočia. Dej tohto príbehu sa odohráva v priestoroch majera, „Na troskách majera stojí priestranná budova, ktorá už neraz poskytila útulok pred nepohodou pastierom alebo náhodným pocestným. Hneď za stavaním, ohradená nízkym múrikom, je zeleninová záhrada, ktorá mníchom poskytuje časť ich obživy...“, ktorý si mnísi prebudovali na nádherný kláštor, v ktorom vyrastal aj náš malý hrdina - Marcelino. „Istého dňa na sklonku minulého storočia brat vrátnik zavčas rána, ... , začul za privretými vchodovými dverami čudné zvuky. Chvilu načúval, a potom sa vybral zistiť, čo by to asi mohlo byť. Keď sa rozhladel, zazrel na zemi čosi podobné batôžku. Batôžtek sa hýbal!... Bolo to plačúce novorodeňa, ktoré niekto položil pred kláštorne dvere.“ Marcelino sa teda k mníchom dostal už ako malé bacuľaté dieťaťko, zabalené v deke, ktoré neustále iba „vrieskalo a plakalo.“ Začali sa teda oň starať a formovať ho - teda presnejšie vychovávať. Naskytil sa im potom aj rôzne, čo situácie vyplývajúce problémy. „A čím by si ho živil? Veď ho treba nadájať. Mliekom našej kozy... Prednedávnom im ju ktosi podaroval a dáva hojne mlieka.“

Príbeh oslovuje hneď tým, že ide o legendu - práve z legend sa môžeme dozvedieť veľa nového o živote, kultúre, tradíciách, zvykoch ľudí žijúcich v minulosti. Je napísaný jednoduchou formou a venovaný práve detským čitateľom. Môžu sa vďaka tomu oboznámiť so starými legendami, ktoré vychádzajú z reálneho, skutočného života.

Marcelino bol chlapec, ktorý sa svojimi nárokmi, názormi skoro ničím nelíšil od svojich rovesníkov, no ale predsa len bol niečím odlišný, a to nielen tým, že vyrastal v mníšskom františkánskom kláštore, ale aj tým, že nemal rodičov. Z tohto, azda smutného, azda nešťastného chlapca, však nebadáť žiadne náznaky smútku, no cítiť jeho veľkú dávku optimizmu, hravosti, jedinečnosti, láskavosti, obetavosti, huncútstva, ktorou sršal a rozdával ju ďalej, a nenechával si ju iba pre

Literárny otec Marcelina José María Sánchez Silva

seba. Tieto ľudské vlastnosti obsiahnuté v osobnosti malého chlapca dáva dielu správnu dávku zábavnosti, dejovosti, teda dávajú dielu správnu dynamiku. „Chlapec rástol na radosť a potechu bratom. Pravdaže, zavše im robil aj poriadne starosti. Hoci mal dobré srdce, nie všetko bolo najlepšie čo povymýšľal a navysťraľal... Všetci do jedného ho však mali veľmi radi ako syna a malého bračeka. Aj Marcelino ich všetkých úprimne mal rád, i keď svojím spôsobom.“

Ale i napriek náznamom, že ide o príbeh so svetskou tematikou, čitateľ môže zistiť, že príbeh je popretkávaný náboženskými prvkami. Postava mnícha hneď dáva príbehu charakter duchovný a náboženský. Možno by sa dalo oponovať, a povedať, že ide o istú metaforu, ale každý, kto si dielo prečíta s tým určite nemá problém.

Opismi kláštora, prírody, alebo krajiny, ktorá je okolo kláštora navôkol naznačuje autor stredoveké motívy, prvky, čiže tieto spomínané obrazy sa dajú tiež zaradiť medzi prvky náboženské. Dokonca i ilustrácie v knihe naznačujú stredoveký náboženský charakter diela.

Obrázky výrazne dopĺňajú význam tejto známej španielskej legendy, nútia čitateľa premýšľať o význame jednotlivých obrázkov a umožňujú tak rozvíjať čitateľskú fantáziu. Plnia teda estetickú, a tiež literárnu funkciu, pretože každý obrázok v tomto príbehu má svoj význam a obrázok pomáha autorovi, aby lepšie zaujal, či „ovládal“ čitateľovu myseľ. Obrázkami autor dokresľuje situáciu a stav reálneho sveta, respektíve sveta fiktívneho vo význame vzťahu k dielu. Čitateľ si lepšie predstaví situáciu, v ktorej a malý Marcelino spolu s mníchmi nachádza a lepšie môže pochopiť pravému zmyslu krásy tohto príbehu.

Hneď v úvodnej časti knihy je umiestnený obrázok. Na ňom sú nakreslené 3 postavy, ktoré sú umiestnené v priestoroch kláštora. Jeden z mníchov na rukách drží malé bábätko. Obaja sa na seba uprene pozerajú, a z ich pohľadu sa dá predvídať téma daného príbehu. Ich oči sršia láskou a obetavosťou. Kríž za opaskom mnícha, ktorý je tretou osobou, jasne naznačuje, že pôjde o príbeh z oblasti duchovno-náboženskej.

Na ďalšom obrázku je zobrazený malý chlapec, ktorý sa opäť uprene pozerá do očí nejakej postavy. To, že to je Pán Ježiš, zisťuje až neskôr, dozvedáme sa to z príbehu. Už na začiatku je teda naznačený hlavný význam príbehu - je ním láska ku Kristovi, priateľstvo, obetavosť, či ľudskosť, solidarita človeka k človeku. Tretí obrázok v poradí ukazuje na to, ako malý chlapec prijíma sviatosť

krstu, čiže sa stáva Božím dieťaťom. Okolo neho stoja mnísi a majú radosť, že môžu prijať toto dieťa do spoločenstva kresťanov.

Ako si tiež možno všimnúť - na obrázkoch je zobrazený kríž a postavy sa na v nich usmieva, čo má dodať príbehu a čitateľovi radosť, optimizmus a elán do života.

Kríž objavujúci sa na obrázkoch má zvýrazniť význam ukrižovania Pána Ježiša pre všetkých ľudí. Má nám ukázať kde je potrebné hľadať oporu v ťažkých chvíľach, aby sme sa mohli usmievať tak, ako postavy z príbehu. Ďalšie obrázky poukazujú na rôzne detské vlastnosti akými sú zvedavosť, bojazlivosť, naivnosť, láskavosť, huncútstvo, bezstarostnosť.

Zaujímavý je aj obrázok malého Marcelina, ktorý sa pomaly a bojazlivo snaží dostať do malých úzkych dverí na povale. Samozrejme symbolizuje to aj ľudské vlastnosti, ktoré tu už boli spomenuté. Keďže má príbeh duchovno-náboženský obsah, treba ho interpretovať ako úzku, trnistú a neľahkú cestu, cestu s mnohými prekážkami a nástrahami, ktorá smeruje k nebu - do neba. Za tými úzkymi dverami na povale čaká na Marcelina Pán Ježiš. Cesta vedie po starom polámanom schodišti, po ktorom, práve pre túto ošarpanosť nechce nikto chodiť. Veď sa vraví, a je to aj napísané, že cesta do neba vedie úzkou bráničkou.

Dej, ktorý autor čitateľovi ponúka, približuje „detskému“ i „dospelému“ čitateľovi život malého chlapca, nádhru ľudskej lásky, obety, starostlivosti, a zároveň i obavy z nejakej budúcnosti, ale taktiež autor v diele poukazuje na to, aká nádherná odmena čaká človeka, ktorý koná dobro, obetu, dáva lásku tým, ktorí ju potrebujú, teda ktorý je altruistom a chová sa tak, ako malý Marcelino.

Túži sa pozrieť na povalu, ale mnísi mu to zakazujú. „Hore sa vraj ukrýva hrozný dlhokánsky chlap a ten by Marcelina ulapil a navždy odvliekol preč.“ Marcelino, napriek zákazu, vyšiel na povalu a uvidel tam kríž, z ktorého mal obavu, lebo bola na ňom neznáma postava - Ježiš Kristus. „Vyľakaný letel ako bez duše dolu schodmi, utekal po chodbe a zastavil sa až v záhrade.“ Neskôr, ako Marcelino prekonal náznamy strachu začne sa u neho prejavovať túžba poznať „nepoznané“, a preto, i napriek zákazu mníchov chodiť na povalu sledovať postavu pribitú na kríži. „Je to veličizne chlapisko a on nemá ešte ani len šesť rokov!... Podišiel k nemu a uprene sa zahľadel na tvár Ukrižovaného. Spod trňovej koruny mu stekala krv... v ľavom boku zívala veľká krvavá rana. Chlap-

cove oči sa zaliali slzami... Dotkol sa jeho chudých meravých nôh, pozrel naňho a bez okolkov povedal: Vyzeráš hladný! Pán sa nepohol, slova nepreriekol. Vtom Marcelino dostal nápad... Počkaj ma, hneď sa vrátim!... Podával Kristovi čo doniesol: Vieš je to iba chlieb. Inšie som v rýchlosti nestihol.“ V tomto príbehu ho však Ježiš nečakane osloví a „zide z kríža“. „Pán... zišiel z kríža a sadol si za stôl... Nebojíš sa?... Nie - odpovedal chlapec a pokojne hľadel na Pána. Vieš vôbec, kto som? ...Ty si Boh,“ vďaka čomu sa Marcelinovi dostáva veľké milosrdenstvo a veľká šanca stretnúť sa s Ježišom, ktorého ešte veľmi nepoznal. Veď málokto sa stal vyvoleným, tým ktorý sa mohol osobne stretnúť s Pánom Ježišom, no Marcelino patril k tým, ktorým sa to podarilo. V tom ľudskom zmysle, chápaní mu zase bolo znemožnené stretnúť sa so svojou vlastnou matkou. Svojou nevinnosťou, mladosťou - veď mal iba 6 rokov, presnejšie iba 5 a pol roka - láskavosťou, obetavosťou, snahou pomôcť bližnému, ktorého videl trpieť na kríži, zapáčil sa Pánu Ježišovi. Motív, či prvok kríža tiež dielu „vtláča pečať“ náboženskosti. Neskôr Marcelino začal Ježišovi nosiť aj jedlo. „Pravda, toto máš najradšej, - povedal, keď kľádol na stôl chlieb a víno. Pán prikývol... a povedal: Odo dneška sa budeš volať Marcelino chlieb a víno.“ Čitateľ môže uvažovať o pravých hodnotách ľudského života skutočne nenásilným spôsobom.

V diele autor kladie dôraz aj na dôležitosť výchovy či duchovného a kultúrneho formovania dieťaťa. Napríklad po tom, čo sa Marcelino stretol s Pánom Ježišom úplne zmenil tento „malý huncút“ svoje nazeranie na svet. Autor tak dáva čitateľovi návod ako správne viesť človeka - dieťa - k správnejmu konaniu. „Keď sa Marcelino vrátil z poľovačky, bolo jeho najväčšou starosťou vykumšovať bezpečné väzenie pre zajatcov. Žaby a ropuchy pohádzal do plechovíc s vodou a v predierkovaných krabiciach uväznil ľúčne koníky, motýle a všelijaké chrobáky. Ráno... všetci zajatci sa nepochopiteľným spôsobom vyslobodili a zmizli.“

Diele je síce písané v náboženskom duchu, no každého môže ovplyvniť a oslovit, pretože to, čo sa javí ako náboženské je v súlade s etikou - veď láska, obeta, mravnosť, či morálnosť patria k tým vlastnostiam, ktoré tvoria, teda mali by tvoriť, základ života človeka, jeho správania a kultúrneho formovania.

Základom života je smerovanie k určitým cieľom, cieľu. Autor v tejto legende prekrásne opisuje a približuje dôležitosť lásky k bližnému. Poukazuje aj

na vzájomné problémy a boje medzi dobrom a zlom v bežnom živote človeka. Zlo však iba v úvodzovkách, sa dostáva do kontaktu s dobrom.

V príbehu môžeme objaviť kontrast Ježiša a Marcelina, ktorý ako malý chlapec neustále vymýšľal, a bol podľa vyjadrení mníchov príliš „neposedný“ a rád šantil a „poslušného“ Ježiša, božieho syna. Prostredníctvom Ježiša nám autor dáva návod ako sa správne chovať, ako vychovávať deti, poukazuje na detskú jemnosť, nevinnosť, jednoduchosť, láskavosť či dôverčivosť. Okrem toho s láskou naznačuje čitateľovi jednoduché túžby a sny malého chlapca, ktorý vyrastá bez rodičov, kamarátov, „bez matky“. „Pán mu začal rozprávať o matkách... Marcelino počúval, počúval, a oči sa mu opäť naplnili slzami. Myslel na svoju matku, ktorú nikdy nevidel. V Marcelinovom srdiečku sa udialo čosi zvláštne... Zacítil veľkú útechu.“

Chlapec túži po priateľstve, avšak v okolí nemá žiadnych rovesníkov, nemá sa s kým porozprávať a starí mnísi nie sú jeho rovesníkmi, cíti sa preto veľmi osamelý. „Zriedka prichádzal Marcelino do styku s okolitým svetom, s ľuďmi mimo kláštora...Väčšinu svojho času trávil Marcelino sám, pri hre alebo v zdumaní. Zavše sa rozbehol k niektorému z bratov, že mu chce pomôcť. Brat Krstko mu vymajstroval tragačík. Bola to Marcelinova prvá a najdôležitejšia hračka.“

V závere sa už zmenený Marcelino na povale stretá s Ježišom, ktorý mu povie, že mu môže splniť jeho želanie. Ježiš mu toto želanie plní, plní mu jeho túžbu stretnúť sa so svojou matkou, a tiež Ježišovou matkou Pannou Máriou. „Čo by si teda chcel? - spýtal sa Ježiš. Marcelino, duchom neprítomný, ale s pohľadom stále upreným na Pána, bez váhania povedal: Chcel by som vidieť svoju mamu. A tvoju mamu. Tu si ho Pán privinul k sebe, posadil si ho na tvrdé, studené koliená, priložil mu na oči ruku a nežne sa mu prihovril: Spinkaj, Marcelino, spinkaj.“ Symbolicky s Marcelinovou smrťou dokonca uhylnula i jeho „verná priateľka“ - koza, jeho živiteľka, ktorá ho od malička krmila svojim chutným, život zabezpečujúcim mliekom. „Tej noci uhylnula aj Marcelinova koza-živiteľka a bratovi Oštamíkovi sa natoľko uľavilo, že mohol ...zísť do kaplnky, aby vzdal úctu zázračnému krucifixu a rozlúčil sa so svojím malým priateľom.“

Bratia mnísi nakoniec boli i napriek Marcelinovej smrti veľmi šťastní, lebo pochopili to, že sám Pán Ježiš ho zobrať k jeho matke do neba, ktorú vôbec nepoznal, a splnil tak jeho túžbu stretnúť sa s matkou. „jeho duša bola už pri matke v nebi, o ktorom bratia tak často rozprávali, u Pána, ktorému snímal trňovú korunu z hlavy, sýtil jeho hlad a hasil smäd, nosieval mu hore do komôrky predovšetkým to, čo mal najradšej - chlieb a víno.“ Mnísi si uvedomili aj poctu, milosť, ktorou obdaroval Ježiš Marcelina, „Už samotná myšlienka že to, že by sa mali s Marcelinom navždy rozlúčiť, naplnila bratov bolesťou.“ , a v istom zmysle aj ich, a preto sa tešili, a modlitbou ďakovali, že aj oni mohli byť súčasťou Marcelinovo života, „Modlitba je jediný spôsob, ako sa obyčajní ľudia s ním môžu zhovárať. U svätcov je to ináč.“ , ďakovali aj za to, že ho mohli vychovávať a starať sa o neho. Odišli preto do kaplnky, aby sa tam mohli pomodliť. „Bratia celú noc strávili v kaplnke a ronili slzy, ale nie slzy smútku, lež dojatia a radosti nad milosťou, ktorou Pán obdaroval Marcelina ešte za jeho pozemského života: A Marcelino, ktorý usnul v Pánovom náručí, iste už uvidel tvár svojej matky.“

Treba skutočne skonštatovať, že Marcelinovo príbeh skutočne môže pomôcť človekovi zamyslieť sa nad pravou podstatou života a je prostriedkom kultúrneho a duchovného rozvoja osobnosti čitateľa.

Hlavnou myšlienkou príbehu je túžba po materskej láske „Boh zo všetkých ľudských tvorov najviac miluje deti a spomedzi nich tie, ktorým sa nedostalo toho najcennejšieho na svete - materskej lásky.“

ONDREJ HALÁŠ

Konzul Maďarskej republiky Géza Farkas poskytol rozhovor internetovému portálu určenému pre slovenských občanov maďarskej národnosti. Dokazuje, že u nášho južného suseda dochádza dlhodobá k šovinizácii politickej optiky a strate akýchkoľvek diplomatických zvyklostí. Rozhovor však odhaľuje nielen nebezpečné tendencie maďarských politických zámerov, ale na druhej strane nastáva zrkadlo nečinnosti Vlády Slovenskej republiky, resp. jej ústretovosti voči veľkomaďarskej expanzii. Za normálnych okolností by blúzenie maďarských predstaviteľov mohlo a malo byť predmetom ostrej kritiky zo strany slovenskej vlády, európskych a svetových inštitúcií a zo strany našich „slávnych“ humoristov predmetom satiry. Žiaľ, skutočnosť je iná. Treba podotknúť, že agresivite napomáha nielen ten, kto ju vykonáva, ale aj ten, kto jej nevzdoruje.

- Akým smerom sa uberajú slovensko-maďarské vzťahy? S bratislavským maďarským konzulom Gézom Farkasom sme sa rozprávali o dvojakom občianstve, o následkoch zásahu proti fanúšikom v Dunajskej Strede a o špecifikách Slovenska.

Hlavnou úlohou konzulátu je zastupovanie a ochrana záujmov maďarských občanov pôsobiacich na Slovensku. Efektívnosť toho do určitej miery závisí aj od slovensko-maďarských vzťahov. V poslednom roku sa v obidvoch krajinách vymenili vlády, badať zmeny v komunikácii obidvoch strán?

Tradičnú konzulárnu činnosť sme vždy kladli na odborné základy a podľa toho sme vždy postupovali. Prichádzali správy o prejavoch, ktoré možno kvalifikovať ako protimaďarské. Z kancelárie konzula nemožno rozhodnúť o ich pravdivosti, ale po určitom počte sťažností možno povedať, že môžu byť opodstatnené. Určite sú také úradníci, ktorí ako súkromné osoby nemajú radi Maďarov, čo sa niekedy odráža aj na ich správaní.

- Z maďarskej strany sú badateľné nejaké zmeny?

- Konzul je v háklivej situácii, lebo je diplomat, pohybuje sa v politickom silovom poli, pričom v praxi skôr reprezentuje štátnu správu. Jeho prejavy nemožno úplne oddeliť od politického ovzdušia danej vlády.

O FANÚŠIKOCH A POLICAJTOCH

- Vaša osoba a bratislavský maďarský konzulát sa v posledných rokoch dostali najviac do povedomia v súvislosti so zbitím fanúšikov na zápase DAC-Slovan v Dunajskej Strede. Nastal v tejto záležitosti nejaký posun?

- Nemám vedomosť, aký vývoj nastal v tejto záležitosti. Bezprostredne po udalostiach sme požiadali políciu o videozáznam, incident bol témou zasadnutí zmiešaných komisií, ale na úrovni konzula nemožno posúdiť túto záležitosť. V čase zásahu proti fanúšikom bola iná situácia ako dnes. Nepostrehol som úmysel úradov dôsledne vyšetriť tento prípad. Osobne ma prekvapilo, že v hľadisku sedeli aj zástupcovia maďarskej polície. Mňa o tom neinformovali, dokonca som dostal pokyn, aby som nešiel na stretnutie 1. novembra. Až keď vznikol problém, sadol som do auta a celý druhý polčas som už sledoval. Zásah proti fanúšikom som nevidel.

- Predtým maďarská strana mala jasnú, o aký chýlostivý zápas ide?

- Áno, ale výmena informácií sa zdrhávala. Vyslovil som výčitku, že som nevedel o prítomnosti maďarských policajtov. Vtedajšiemu štátnemu policajnému veliteľovi som povedal, že v takýchto prípadoch je žiaduca úzšia spolupráca.

- Možno z incidentu vyvodit' nejaký záver? Čo by maďarská strana v podobnom prípade robila inak?

- Odvtedy sa zmenili zákony, aj kontrola je prísnejšia a je spoľahlivejšia aj bezpečnostný systém štadiónu. Dúfam, že do takejto vyhrotenej situácie sa maďarský konzul už viac nedostane. Mám všetky dôvody predpokladať, že nové vlády našich krajín vyriešia túto otázku. Pri týchto udalostiach zohral úlohu aj fakt, že futbalový štadión zostal jediným miestom, kde sa mohli prejavit' národné citiaci ľudia, ktorí boli roztrpčení činnosťou Gyurcsányovej vlády.

Konzul Géza Farkas: Slovensko možno nazvať kukučím vajcom

Veľkomaďarské blúzenie maďarskej diplomacie

- Čo sa týka každodenných vecí, zhruba koľko žiadostí prichádza na konzulát a akých oblastí sa dotýkajú?

- Konzulárna činnosť sa označuje ako mnohostranná. Pracovný čas dobre vyplňujú prípady ochrany záujmov a prípady týkajúce sa štátnej správy. Často sa robia preklady, overujú sa dokumenty, vedie sa matrika a samozrejme riešia sa aj prípady ochrany záujmov, keď napr. niekto sa cíti byť obmedzovaný v otázkach slobody, konzul často musí u dotyčného vykonať osobnú návštevu.

- Podľa Vašich vedomostí, koľko maďarských občanov pôsobí a pracuje na Slovensku?

- Nevedíme evidenciu. V čase komunistickeho režimu sa oveľa presnejšie evidoval počet osôb žijúcich a pôsobiacich v zahraničí, každý maďarský občan mal svoju zložku. Teraz to vôbec nesledujeme, existujú len odhady. Na Slovensku môžu žiť tisíce maďarských občanov. Kto sa o to zaujíma, môže získať informácie na úradoch na Slovensku, lebo kto tu žije, má povolenie na trvalý pobyt, ktoré si musí pravidelne obnovovať.

O DVOJAKOM OBČIANSTVE

- Úlohou konzulátu je, aby chránil a zastupoval záujmy maďarských občanov, no zavedenie dvojakého občianstva môže aj v tejto oblasti vytvorit' novú situáciu. Napr. podľa návrhu Radičovej vlády by sa druhé občianstvo neuznalo. Aký vplyv môže mať na činnosť konzulátu skutočnosť, keď sa na Vás obráti osoba so sťažnosťou, ktorá popri slovenskom občianstve prijala aj maďarské občianstvo, ale slovenská strana nové občianstvo neuzná?

- V tlači sa objavili viaceré verzie o tom, ako si vláda predstavuje úpravu zákona. Nechcel by som tipovať, aké riešenie sa prijme, ale vidím, že v tejto veci vládne neistota. Ani vo vládnej koalícii nie je potrebná zhoda. Okrem toho, ako Damoklov meč im hrozí spôsob, akým bol prijatý protizákon.

- Ak by skutočne nastane takáto zmena, môže sa spochybnit' jedna z najzákladnejších funkcií konzulátu?

- Rozhodne musíme počkať ako bude zniet' zákon. Pri výlučne maďarských občanoch nevznikne problém, ako bude konzulát postupovať v ich záležitostiach. V prípade, že Slovensko bude tolerovať inštitút dvojakého občianstva, platí ustanovenie, že osoby s dvojakým občianstvom sa vo vzťahu k slovenským úradom pokladajú za slovenských občanov.

- Mnohí si to vysvetľujú tak, že Slovensko by teraz mohlo stratiť tých občanov, ktorí sa vymania spod ustanovení zákonov a štátu.

- Ak by Slovensko zbavilo osoby s dvojakým občianstvom svojho občianstva, môže sa vynoriť ďalší problém. V takomto prípade by v krajine žilo veľa maďarských občanov, ktorí by sa však v rámci EÚ ťažko vyhlili zodpovednosti a plneniu povinností. Čo sa týka samotného maďarského zákona, ktorý umožňuje zjednodušené naturalizovanie, musím dodať, že v tejto súvislosti existujú aj iné závažné nedorozumenia. Zákon nevyhádza z etnického princípu. Takýto mylný názor znieva aj v serióznych programoch. Ak si niekto prečíta zákon, bude mu celkom jasné, že o maďarské občianstvo môže požiadať ten, kto sám alebo akýkoľvek jeho predok bol v minulosti maďarským občanom*. Teda nejde o etnickú príslušnosť. Dalo by sa povedať aj tak, že na Slovensku sa zákon vzťahuje na každého, kto aspoň trochu sa naučil po maďarsky.

- Koľkí sa na Slovensku zaujímali o dvojakého občianstvo?

- Čísla zo zásady neuvádzam.

- Je to v záujme uchádzačov alebo súčasť vedomej stratégie?

- Mám na to viacej dôvodov. Jedným je praktické hľadisko, lebo nepoznáam počet záujemcov - žiadosť možno podať kdekoľvek. Maďar zo Slovenska môže podať žiadosť v Preťorii, na generálnom konzuláte v New Yorku alebo aj v Zalae-gerszegu. Nesumarizujem tieto čísla, ani nemám takú možnosť.

- Bratislavský maďarský konzulát nevedie vlastnú štatistiku?

- Vedeime, ale nezverejňujeme ju. V tejto súvislosti zvyčajne vždy zdôrazňujem, že tisícročný štát sa nikam neponáhľa. Otvorila sa brána medzi Maďarskom a zahraničným maďarstvom. Maďari ju môžu využiť podľa svojich pocitov a možností a všetci tí, ktorí hľadajú svoje korene a majú pocit, že patria k maďarstvu. Je cynické hovoriť o tom, že na Hornej zemi (Felvidéken) by nežiadali maďarské občianstvo z dôvodu lojality, resp. vernosti. Ak existujú také rozhodné sankcie a protizákony, nemožno hľadať mieru vernosti, dobrovoľnosti...

- Z akých dôvodov, podľa osobných skúseností pracovníkov konzulátu, by chceli žiadatelia prijať maďarské občianstvo?

- Prichádzajú osoby s veľmi silným maďarským národným povedomím, ktorých vnútorné oduševnenie núti, aby požiadali o občianstvo. Pevná identita a vzťah k maďarstvu sú u týchto ľudí také silné, že ich nezaujímajú dôsledky ich konania, alebo sa nachádzajú v takej životnej situácii, že to pre nich nie je podstatné. Ja sa nepokúšam presviedčať nikoho, lebo ide o ich kožu. Každý sa musí rozhodnúť podľa vlastnej životnej situácie, duševného stavu a pocitu zodpovednosti. V tejto fáze pokladám za dôležité poskytovať presné informácie.

- Z maďarskej strany často počut' výhrady, že žiadatelia očakávajú od dvojakého občianstva hospodárske výhody, alebo že sú motivovaní politicky. Potvrdzujú to Vaše skúsenosti?

- Pevne verím, že máme za sebou ťažké obdobie predchádzajúcich rokov. V súčasnosti maďarská vláda, ktorá spustila obnovu, má dvojtretinovú väčšinu. Treba položiť nové základy. Predchádzajúca ľavicovo-liberálna vláda, pred referendum v roku 2004, za peniaze daňových poplatníkov viedla negatívnu kampaň, v ktorej pohrozila 23 miliónom Rumunov odobratím sociálnych podpôr a prostým ľudom, zápasiacim s existenčnými problémami predkladala ničím nepodložené hrôzostrašné príbehy, v dôsledku ktorých títo stratili chuť kladne hlasovať. Tento zážitok maďarstvo odkladá do archívu.

- Ale konkrétne sú aj takí žiadatelia, ktorí by sa chceli dostať k občianstvu z nejakých nekalých úmyslov?

- Občas dostávam z väznic listy podobného druhu, no v zmysle zákona nemožno naturalizovať toho, kto je právoplatne odsúdený alebo bol trestaný. Hrubý záujem pociťujem len v takýchto prípadoch. Niekedy sa vyslovuje aj obava, žeby sa niekomu mohli zhoršiť pozície, ktoré zaujíma v hospodárskom živote. Ale to nie je prejav ziskuchtivosti, ale pochopiteľná, podľa mňa bezdôvodná obava.

- Čomu pripisujete fakt, že v iných krajinách sa uchádza o maďarské občianstvo oveľa viac žiadateľov?

- Slovensko možno nazvať kukučím vajcom v tom zmysle, že spomedzi susedných krajín je jediné, ktoré sa ako celok vydělilo z Uhorska (Magyarországból). Nikto nespochybnuje jeho suverénnu štátnu existenciu, ale okolnosti jeho zrodu boli atypické. Mohol by som povedať, že boli neštandardné. Bolo to sprevádzané snahou o rýchlu asimiláciu neslovenských občanov. Ak porovnáme údaje sčítania ľudu z roku 1910 so súčasnými, bez akéhokolvek zaujatosti môžeme zistiť, že značná časť slovenského obyvateľstva (szlovákáság) sa v posledných desaťro-

čiach asimilovala, takže jeho identita nemohla zosilnieť. Aj títo ľudia sa môžu vrátiť k svojim maďarským koreňom, myslím si, že každý druhý Slovák mal maďarských starých rodičov.

O SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI

- Dlhý čas pozorne sledujete udalosti na Slovensku, jedná ako súkromná osoba, jedná ako diplomat. Rysuje sa podľa Vás v posledných rokoch nejaká zmena v slovenskej spoločnosti?

- Slovensko prebralo štátne atribúty ako určitý druh licencie, ktoré si nevybojovalo v stáročných zápasoch. Slovenská spoločnosť nesie v sebe pečať tejto skutočnosti; umelými prostriedkami sa veľmi ťažko dáju stvoriť dejiny a identita. Kult Cyrila a Metoda a kult Svätopluka berie Maďar na vedomie s trpkým úsmevom. Máme predstavu o tom, čo sa dialo na tomto území, vieme, že spontánny ľudový kult Cyrila a Metoda neexistoval, avšak svätého Štefana si cítili aj na severe. Je divné, ako vierozvestcovia preskočili cez územie dnešného Maďarska. Nie sú po nich nijaké stopy, presadzovanie ich kultu má charakter pokusu stavania akýchsi náhradných základných pilierov.

- Je taká vec, ktorú by sa Maďari mohli naučiť od Slovákov?

- Pred voľbami v roku 2010 som povedal, že v rámci EÚ sa dostali k sebe dva štáty predstavujúce dve krajnosti. Jednou je Slovensko, ktoré berie národnú ideu veľmi vážne - je to jeden z základných pilierov jeho existencie a druhou je Maďarsko s ľavicovo-liberálnym vedením, ktoré sa snaží zabudnúť na to, čo znamená maďarský národ - charakterizuje ho ochota prispôbiť sa európskemu prostrediu. Vieme - voľby to teraz vyrovnali. Vulgárnú extrémnosť sme sa samozrejme ne naučili, ale národ berieme vážne. Veď podľa historikov má národné povedomie aj taký vplyv, že posilňuje spoločenstvo a podporuje obetavosť. Ak mám cieľ, s ktorým sa stotožňujem, v danom prípade je to národ, som ochotný prinášať väčšie obete.

- Ak tomu dobre rozumiem, slovenské národné smerovanie má niekedy aj dobré stránky?

- Samozrejme má takúto stránku, ale nie je dobré to, že je položené na vymyslených základoch. Slovenské chápanie dôležitých národných a historických otázok vychádza z virtuálnych základov, čo má svoje riziko. Protizákonom toto riziko nemožno znížiť.

- Konzulát musí niekedy znášať slovenskú kritiku namierenú proti Maďarsku. Napr. občianski aktivisti pred budovou demonštrovali proti mediálnemu zákonu. Vy ste vtedy s nimi hovorili a odvolávali ste sa na dvojtretinovú plnú moc ľudu, no toto je skôr politický argument ako argument diplomata.

- V podstate som uviedol právnické argumenty, demonštrantom som navrhol, aby si prečítali text a porovnali ho s európskymi normami. Jedným z hesiel demonštrantov bolo, aby sme podporovali demokraticky zmýšľajúcich Maďarov. Položil som im otázku, ktoré strany. Je tam postkomunistická maďarská strana, radikálny Jobbik a zeleno zameraná umiernená liberálna LMP. Koho teda podporujú? Vláda teraz urobí to, na čo dostala splnomocnenie. Bola to v podstate právnická argumentácia, resp. sumarizovanie volebných výsledkov.

- Čo by podľa Vás mohlo zlepšiť slovensko-maďarské vzťahy? Čo je potrebné na to, aby klesol počet konfliktov a nastal ideálny stav?

- Väčšia úcta k faktom. Vo vzťahoch obidvoch krajín pokladám za najväčší problém virtuálnu skutočnosť. Zvyčajne hovorím, že Trianon postihuje aj Slovensko v psychologickom slova zmysle: medzinárodné spoločenstvo uznalo suverénny štát, čo však neznamená, že mu k tomu dalo aj dejiny. Na Slovensku sa pociťuje naliehavá potreba vytvoriť virtuálne dejiny, čo spôsobuje psychologickú záťaž. Dalo by sa jej zbaviť vtedy, ak by sme si vážili fakty a na ne sa spoliehali. Bolo by dobré, keby sme o tom hovorili otvorene.

Preložila Mária Gyurcseková
<http://www.bumm.sk/51755/farkas-geza-konzul-trianon-szlovakiat-is-sujtja.html>

List predsedu Matice slovenskej maďarskému konzulovi

Vážený pán konzul Farkas, 9. februára 2011 ste poskytli interview, umiestnené na adrese <http://www.bumm.sk/51755/farkas-geza-konzul-trianon-szlovakiat-is-sujtja.html>, ktoré je zrejme oficiálnym postojom súčasného Maďarska, resp. ako používate Vy - „maďarstva“ - k Slovensku prítomnému, minulému a zrejme teda aj budúcu. Dovoľte mi v mene Matice slovenskej, vlasteneckej ustanovizne, ktorú si Slováci založili v roku 1863, v rámci osláv tisícého výročia príchodu učeníkov Konštantína (neskôr Cyrila) a Metoda medzi našich predkov, a ktorú už o dvanásť rokov uhorský minister vnútra Kálmán Tisza zrušil s odôvodnením, že „slovenského národa niet“, aby som sa pokúsil reagovať na Vaše slová.

Chcem využiť možnosť, ktorú sám ponúkate ako recept na zbavenie sa „psychologickej záťaže“: vážit' si fakty a spoliehať sa na ne. Svoj rozhovor končíte vetou: „Bolo by dobré, keby sme o tom hovorili otvorene“. To je napokon aj príčina, prečo je môj list otvorený. K písaniu ma vedie aj fakt, že ak hlavnou úlohou konzulátu, ktorý reprezentujete, je zastupovanie a ochrana záujmov maďarských občanov pôsobiacich na Slovensku, hlavnou úlohou Matice slovenskej, ktorej som predsedom, je upevňovať slovenské vlastníctvo a prehľbovať vzťah všetkých občanov Slovenskej republiky k slovenskej štátnosti. Naša pôsobnosť sa teda týka aj tých občanov, ktorí sú maďarskej národnosti a ich vlasťou je Slovensko, v tomto bode sa preto záujmy Vášho konzulátu a Matice zrejme budú prelínať v tej chvíli, ak by sa niektorí spomedzi slovenských občanov stali aj maďarskými občanmi.

Ak si chceme porozumieť, hneď na začiatku bude užitočné sfúknuť z niektorých pojmov prach neúmyselného, a možno aj úmyselného zahmlievania a následného nedorozumenia. Sme presvedčení, že stotožňovanie Uhorska s Maďarskom (a Uhrov s Maďarmi) je tým jadrom nedorozumení, ktoré v konečnom dôsledku vedú k Vaším tvrdeniam o umelom či virtuálnom vytváraní slovenských dejín. Tu sa hlboko mýlite, čo je možno dôsledok kvality výučby dejepisu vo Vašej vlasti. Dovoľte mi preto pripomenúť, že spojenie predkov dnešných Slovákov a predkov dnešných Maďarov do uhorského štátu na prelome 1. a 2. tisícročia prebehlo bez väčších bitiek - nezachovali sa v podstate nijaké väčšie pohrebiská z tohto obdobia, ktoré by vojny a bitky potvrdzovali. Je možné - ako to napokon opisuje aj anonymný kronikár v Gestách Hungarorum - že na samom začiatku slovensko-maďarského spoložitia bola svadba medzi jedinou dcérou Mojmir II. a najmladším Arpádovým synom Zoltánom (Zultom) a pokojný prechod vlády nad Uhorskom z rúk mojmircov do rúk arpádovcov. Ak Zoltánovým synom bol Takšoň, vnukom Gejza, tak potom pravnukej Vajk-Štefan bol Mojmirovým pra-pravnukom. Prečo by sme nemali v tomto bode veriť Anonymovi a začiatky Uhorska nevykľadať takto a pokračovať - v súlade s faktami - podobným priateľským spôsobom? Prečo by sme mali prehľadať, že sebavedomými Uhrom (nie

však Maďarom) bol napríklad Juraj Turzo, Matej Bel či Franz Liszt? Že začas, keď Budín bol sídlom tureckého pašalika a celé dnešné Maďarsko bolo v rukách Turkov, Uhorskom ostalo len Slovensko, časť Chorvátska a Halíče s hlavným mestom Bratislavou? Môžeme hodnotiť Vaše slová, podľa ktorých „medzinárodné spoločenstvo uznalo suverénny (slovenský) štát, čo však neznamená, že mu k tomu dalo aj dejiny“ aj inak, ako urážku tých tisícov statočných Slovákov, ktorí ako Uhri bojovali za česť Uhorska pri jeho ochrane v časoch, keď dnešné Maďarsko bolo okupované Turkami?

Čo Vám i časti „maďarstva“ bráni odložiť trpký úsmev, keď si na našom území okrem kráľa Štefana pripomíname aj kráľa Svätopluka a sv. Cyrila a Metoda? Len to, že Vás učili dejinám upraveným pre potreby urazeného porazeného národa v prvej i druhej svetovej vojne? Hovorí Vám niečo pápežská bula Industriae Tuae z júna 880, v ktorej pápež menuje Svätopluka svojim milovaným synom? Akú „máte predstavu“ o tom, čo sa dialo na tomto území v časoch príchodu starých Maďarov? Je predstava o ľudoprázdnom priestore na križovatke Európy v tom čase v súlade s realitou? Kto potom, aký ľud víta Arpáda na koni na veľkolepom obraze v budapešťanskom parlamente? O tom, že kult sv. Cyrila a Metoda na tomto území pretrval napriek jeho potieraniu, svedčia gréckokatolíci, a to dokonca aj tí, ktorí pri východných bohoslužbách používajú maďarskú reč v Hajdudorogskom biskupstve.

Ďalším Vaším rukolapným problémom je ignorovanie plynutia času. Ak podľa dostupných dokumentov napríklad vo vatikánskych archívoch je nespochybniteľný fakt príchodu sv. Cyrila (Konštantína) a Metoda medzi našich predkov o tri desaťročia skôr (rok 863), ako Vašimi historikmi zistený dátum príchodu starých Maďarov do Dunajskej kotliny (rok 896), ako hodnotiť Vaše začudovanie, že „viero-zvestcovia preskočili cez územie dnešného Maďarska“? Vaša jednostranná znalosť dejín Vám bráni prijať logickú odpoveď: prešli cezeň v čase, keď starí Maďari ešte v dnešnom Maďarsku nežili. A mýlite sa v tom, že na území dnešného Maďarska „nie sú po nich nijaké stopy“. Maďarské noviny Népszabadság uverejnili 12. augusta 2009 informáciu o náleze úlomku črepu v Zalaváre, na ktorom sa dá prečítať zlomok textu písaného hlaholiku. Ide spolu o štyri znaky: dva a pol písmena a jeden kríž, pravdepodobne ide o rukopis sv. Cyrila alebo Metoda. Je to dosiaľ najstarší text, ktorý bol napísaný písmenami hlaholiky, datovaný najneskôr do roku 870. Zaiste, iné stopy, povedzme organického charakteru za tie storočia sa stratili.

Pravda je taká, že Slováci vďaka svojej priamej, priateľskej a nevybojnej povahe nepresadzovali v dejinách svoju identitu násilím. Aj v čase národnej obrody, ktorá prišla po reformách Jozefa II. v 18. storočí, okrem iného aj po zamýšľanom nahradení latinčiny nemčinou, Slováci nenasmerovali svoj nacionalizmus proti iným národom Uhorska. Jeho výsledkom bolo Slovenské učené tovaríšstvo, založené v roku 1792 s cieľom napomáhať ľudu v zdokonaľovaní hospodárenia i pestovania slovenčiny. Vznikol rok po tom, čo uhorský snem prijal veľmi stručný a na prvý pohľad nenápadný úväzovací zákon na pomaďarčenie Nemaďarov v Uhorsku, v konečnom dôsledku vedúci k zániku Uhorska. Veličenstvo kráľ Leopold II. v ňom „ubezpečuje, že v akýchkoľvek náležitostiach nebude sa používať cudzia reč“, teda latinčina, a „aby potom vlastenecká maďarská reč sa lepšie šírila a chránila, budú (na vymenovaných školách) zriadené pre potreby vyučovania maďarského jazyka a štýlu osobitní profesori, aby tí, ktorí tento jazyk neovládajú a chcú sa ho naučiť.“ Skončila sa sláva latinčiny, prestala tolerancia troch, resp. štyroch, krajinských jazykov. Začala sa maďarizácia a ten, kto sa jej chcel vyhnúť, bol pozbavený úradu, dokonca „položený na dereš“.

História chcela, aby si až teraz Slováci konečne začali písať svoje pravdivé dejiny, aby ich vylúpli z dejín „germanstva“, teda barbarov, s ktorými obchodovali Rimania a pri našom Hrone sa prechádzal Marcus Aurelius. A aby ich vylúpli aj z dejín Uhorska, nesprávne menovaného Maďarskom. Ako starobylý európsky národ nemáme ani najmenší dôvod nehlasiť sa k dejinám našich predkov, ktorých dejinné zápisy neboli úzko egoistické a koristnícke, ale také, z ktorých sa môžu poučiť aj iné národy Európy. Blahej pamäti pápež Ján Pavol II. to povedal takto: „Slováci, čaká vás osobitná úloha pri budovaní Európy tretieho tisícročia“.

Vzťahom Slovenska a Maďarska by zaiste neprosperovalo vytváranie bolestivých miest v našich dejinách (napríklad strelba do neviných veriacich v Černej v roku 1907, či zastrelenie nehovoriacej Slovenky za spev slovenskej hymny v Šuranoch v roku 1938). Nuž ale neprospieva im ani nepoznanie základných, svetom uznávaných faktov, a súbežné požadovanie ich rešpektovania. Napriek tomu považujem Váš rozhovor za otvorené vyloženie kariet na stôl s významným poznatkom: naša spoločná budúcnosť v Európe závisí „len a len“ od objektívneho zhodnotenia našej spoločnej minulosti. A v tom je naša spoločná nádej: hovoriť otvorene o faktoch a spoliehať sa na ne.

Vážený pán konzul, v tejto chvíli si dovoľm položiť otázku ja: dokážete si vážiť naozajstné fakty?

MARIÁN TKÁČ
predseda Matice slovenskej
14. marca 2011

Keď som začiatkom 90. rokov cestoval na služobnú cestu do Budapešti, upozornil ma kolega na sochu akéhosi vtáka, sčasti husi, sčasti kačice a sčasti jastraba, vystrčenú na kopci pri maďarskom hlavnom meste. Povedal mi, že ide o mýtického vtáka, ktorý sa volá turul a ktorý má byť národným symbolom Maďarov. Nijako ma to neovplyvnilo, pretože považujem za vnútorný vec Maďarov, akého vtáka si zvolia za svoj národný symbol. Je mi jedno, či je ich symbolom skutočný, v prírode žijúci tvor, alebo akýsi nepodarený mutant huso-kačico-jastrabovitého typu. Je mi dokonca jedno, ak by tejto modle aj obety či dary prinášali. Je mi jedno, kde túto obľudu vystavujú, pravda, ak to nie je na Slovensku.

Strapatá pani Gönczová svojho času napadla Jána Slotu za to, že označil turula za akéhosi papagája. Chcela pomaly od celého slovenského národa, aby sa za Slotove výroky kajal. A „slovenské“ mienkotvorné médiá? Tie boli na jej strane a sluhovskí jej prítakovali. Nedivme sa, skoro všetky sú tak či onak v rukách ľudí, ktorým všetko slovenské smrdí.

Ak Slováci postavajú dvojkríž na slovenskom území obývanom maďarskou menšinou, možno s určitou očkávaním, že sa stane terčom vandalského útoku maďarských šovinistov. To isté sa zákonite muselo stať aj súsošiu sv. Cyrila a Metoda. Je to predsa samozrejme. Podľa väčšinového názoru maďarských politikov, ktorí majú rozhodujúci hlas v maďarskej spoločnosti, totiž osobnosti ako Svätopluk či sv. Cyril a Metod nikdy neexistovali a sú len výplodom zaskomplexovaných Slovákov. Tvrdia dokonca, že Slováci vznikli v 15. storočí z prísťahovalcov ukrajinského, poľského a českého pôvodu. Chýba už len, aby opäť začali používať frázu „Tóth nem ember“.

Slovenské územie, na ktoré si priamo či nepriamo maďarskí revizionisti uplatňujú alebo plánujú uplatniť nárok, si značkujú už dnes. Stavajú na našom území maďarské totémy s turulmi a stavajú pomníky osobnostiam maďarskej (a sem-tam aj uhorskej) histórie. Proti tým osobnostiam, ktoré tvorili uhorskú (teda aj našu - slovenskú) históriu nič nemám - pokiaľ sú ich pamätníky objektívne. Nemám teda nič proti soche Štefana I., ktorý bol prvým uhorským (teda prvým maďarským a tretím slovenským) kráľom - predpokladám však, že informatívny nápis na soche nebude o maďarskom, ale o uhorskom kráľovi a bude aj v slovenčine.

Nemôžem však v žiadnom prípade súhlasiť s osadením busty bývalému vodcovi maďarskej iredenty Jánosovi Esterházymu kdekolvek na Slovensku.

Pre nás najponížujúcejšia je však situácia v Bratislave. Tu, v hlavnom meste Slovenska, ciele a systematicky obnovujú či stavajú nepodarené symboly čechoslovakizmu, a dokonca chcú obnoviť súsošie s cisárovnou Máriou Teréziou, ktoré bolo vytvorené na oslavu príchodu Maďa-

rov na územie, ktoré oni nazývajú „Karpatskou kotlinou“, navyše chcú z dotknutého miesta „deležovať“ súsošie Štúrovcov. Treba tiež pripomenúť, že len vďaka koordinovanému, hromadnému a hlasnému odporu slovenských vlastencov nedošlo k odstráneniu Jazdeckej sochy kráľa Svätopluka z nádvorja bratislavského hradu.

O čo tu ide? Istý známy mi povedal, že okrem značkovania záujmového územia a deslovakizácie Bratislavy to má aj metafyzický význam. Ide totiž o to, aby oslabili našu vôľu brániť sa a aby odčerpali našu energiu potrebnú na obranu našich záujmov.

Necháme to tak?

Súčasnú vládu tvoria ľudia, ktorí si existenciu Slovenskej republiky ako samostatného štátu nikdy neželali. Dnes sa však títo ľudia nehanbia

úradníkov pamiatkových úradov, novinárov či televíznych moderátorov. Preto bolo inak možné na dunajskom nábreží v hlavnom slovenskom meste postaviť dehonestujúce súsošie, v ktorom M. R. Štefánik, oblečený v akýchsi teplákoch, robí štafáž českému levovi? Preto stojí pred Slovenským národným múzeom, na Vajanského nábreží nevkusná socha T. G. Masaryka, likvidátora slovenského priemyslu, českého šovinistu a horlivého propagátora pomýlenej myšlienky jednotného československého národa, človeka, ktorý v memorande Independent Bohemia, predloženom britskému ministrovi zahraničia v Paríži ešte pred vznikom Česko-Slovenska, nehanebne tvrdil, že „Slováci jsou Čechy, přesto, že užívají svého nářečí jakožto spisovného jazyka“.

Existuje jedna múdrosť, ktorá hovorí: „V politike neexistuje definitívne víťazstvo ani definitívna prehra - existuje len momentálny stav.“ A momentálny stav sa môže zmeniť, to vedia všetci čo len trochu skúsenejší ľudia. Po voľbách bude potrebné prijať zákon na ochranu národnej kultúry, najlepšie na úrovni ústavného zákona, ktorý zakotví, že na území Slovenska nesmú byť nikde, ani na súkromných pozemkoch, stavané pamätníky oslavujúce slovenskú porobu (žiadne totémy s turulmi, žiadni Eterházyovci a podobne), tie, ktoré už existujú budú odstránené. Zákon by tiež mal zakotviť ochranu pamätníkov pripomínajúcich slovenských veľikánov, vrátane kráľa Svätopluka, Štúra, Štefánika a ďalších osobností. Myslím si, že Bratislave nič nebráni, aby sochu Márie Terézie (samozrejme, bez husárov) umiestnila inde. Napríklad niekde pri Katedrále sv. Martina, kde by mohli byť umiestnené sochy všetkých kráľov, ktorí tu boli korunovaní. Keďže súčasťou každej národnej kultúry je aj jazyk štátotvorného národa, tento zákon by mal chrániť aj slovenčinu ako štátny jazyk - je zjavné, že súčasná právna ochrana nestačí. Zákon musí slúžiť národu a nie akademickým záujmom legislatívnych puristov, preto treba od začiatku odmietnuť námietky, že by to nemal byť ústavný zákon. Pokiaľ by to bolo potrebné, tak nech bude prijatá aj nová deklarácia zvrchovanosti - ako sa ukazuje, na jej prijatie existuje viacero veľmi dobrých dôvodov. Pri ochrane našich životných záujmov nám nesmie brániť ani naše členstvo v Európskej únii. Ak bude v parlamente dostatočná politická vôľa, treba taký zákon prijať okamžite po parlamentných voľbách. So snahami o maďarizáciu či čechoslovakizáciu, či ich relikty, musíme už definitívne skončiť. Teraz však ide o to, aby tá politická vôľa skutočne vznikla a aby bola dostatočne silná. Nastal teda čas, kedy by mali všetci slovenskí vlastníci zabudnúť na vzájomné krivdy (či už skutočné, alebo domnelé) a ťahať za jeden povraz, jedným smerom.

MILAN JANIČINA
Panslovenská únia

Kresba: Andrej Mišanek

KULTÚRA

dvojtyždenník závislý od etiky
Vydáva Factum bonum, spol. s r. o. - Adresa
vydavateľstva a redakcie: Solोňská 41,
841 04 Bratislava. Tel./fax: 02/654 12 388.

Redakčná rada: Július Binder (predseda), Anton Hlinka, Richard Marsina, Tibor Kovalik (Kanada), Vladimír Kubovčík. - Šéfredaktor: Teodor Križka. - Cena jedného čísla je 1,20 € - Stánkový predaj: Mediaprint-Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, a. s.,

Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P.O.BOX 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk. - Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 - Registračné číslo EV 757/08. - Nevyžiadané rukopisy nevraciam. E-mail: redakcia@kultura-fb.sk - www.kultura-fb.sk - Tento ročník vychádza s príspevkom Ministerstva kultúry SR - ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Boli ste už niekedy označení za fašistu? Urazili ste sa? Dušovali ste sa, že to nie je pravda? Ťahali ste z rukáva aj z brucha tisíc objektívnych dôvodov, ktorými ste žonglovali ako mydlovými bublinami, čo z vás majú zmyť tú strašnú pečat', len aby ste žalobcov presvedčili o ich omyle? A všetko márne?

Nič si z toho nerobte.

Vaša myseľ je len ovládaná bludnou predstavou, že viete, kto ste. Namiesto toho by ste si už mali osvojiť správnu predstavu, podľa ktorej to, čím ste a kto ste, vám odhalia až ONI. Kým to neurobia, budete tápať v tmách sebazpoznania.

Alebo neveríte, že ste katolícky antisemita? Šmátrate po náprsnom puzdre, kde máte obrázok Panny Márie, židovského pôvodu, chcete ukazovať, dokazovať, vysvetľovať do vypotení všetkých pórov, ťaháte z Neba za nohy sv. Jozefa, Petra, Pavla, i zvyšných apoštolov, ešte aj tú obligátnu sv. Editu Steinovú ste ochotný obťažovať, aby svedčila vo váš prospech, a výsledok?

Ste antisemita!

Najvyšší čas začať s ospravedlňovaním, inak skončíte v odpadovej jame dejín spolu so Streicherom, Drumontom a Célinom.

No a samozrejme ste rasista, potom ešte križiak nenávidiaci mierumilovné svetlo islamu, mučiteľ zvieratiek a detí, ničiteľ prírody a matky Zeme, skrátka vred na tele vesmíru. Už vám nepomôže nič, ani keby ste navštívili všetky synagógy, vybozkávali všetky korány, vyleštili všetky sochy Budhu a mávali freneticky dúhovou zástavou ako súdružka Bohdalová 1. mája mávadlom na krátkozrakého Husáka; nič vám nepomôže.

Vý to neviete?

ONI to už predsa vedecky vyskúmali.

To zlo je imanentné, je skryté vo vás, len čaká na prebudenie alebo na odhalenie osvietenými analytikmi. Stačí chvíľka nepozornosti strážcov tolerance a premeníte sa na krvilačnú pogromistickú beštú.

ONI vedia, že toto nebezpečenstvo drieme v každom kresťanovi, vidia ho všade a podozrievajú každého. Najzvláštnejšie na nich je, že ako jedno z obľúbených obvinení proti svojim protivníkom používajú diagnózu paranoja.

Len máločo sa bratom slobodomurárom a k nim pridruženým gasarbeitrom tak vydarilo, ako práve táto metóda na nivočenie odporcov, založená na takom jednoduchom psychologickom efekte!

Budete označení za niečo, čím nie ste a nechcete byť. Odhaľovač správne predpokladá, že sa budete obhajovať, čo znamená toľko ako zapierať. Moc je na jeho strane a on nemusí dokazovať nič. On musí len ukazovať prstom, kto je odhalený. O ostatné sa už postarajú médiá a ďalšie pomocné nástroje.

Ak by vás označili za to, čím chcete byť, riskovali by, že sa priznáte a ešte budete na svoju opovážlivosť hrdý. To však oni nepotrebujú. Aj tá najblížnejšia myšlienka spojená s odhodlaným idealizmom pôsobí romantickým dojmom a odhodlanie by mohlo vzbudiť nenáležité sympatie.

Nie, protivníka treba predviesť koktajúceho, žmurkajúceho očami, obhajujúceho sa, skrátka ako potkana, na ktorého dopadol lúč baterky. A ak vám odrazu za vaše postoje hrozia paragrafy, lebo svojimi rečami potláčate rasy, menšiny a náboženské hnutia, tak to začnete žmurkať a koktať raz dva.

Druhá a rozvinutá fáza tejto metódy spočíva v tom, že nepriateľ pokroku a tolerance je obvinený z toho, proti čomu bojuje, ak samozrejme to, proti čomu bojuje, je dobrá, liberálna a tolerantná vec.

Najelementárnejší je príklad so sodomitmi či inými úchylnými jedincami. Kto bojuje proti homosexualite, je sám nakoniec obvinený z utajovanej homosexuality. Tým sa dosiahne úžasný efekt, pretože je evidentné, že homofób sa hnuší čo i len predstavy niečoho takého odporného ako homosexuálica. A tu sa zrazu ocitá sám v podozrení na verejnosti, že by mal byť niečím, čo je v jeho očiach také zvrhlé.

Tá hrôza!

Túto fintu použil už Marcel Proust v Hľadaní strateného času. Ako

dedinách? Lebo ty sám si utajený antisemita! Obviňuješ druhých z fašizmu? To len maskuješ svoju dobre utajenú nacistickú podstatu! Ojoj, hrôza pomyslieť!

A v takej chvíli odrazu vylieza spoza opony moc vo svojej nahote. Vaše nehorázne obvinenia budú zmetené z povrchu zemskeho ako hmyz. Čo je dovolené Jupiterovi, nie je dovolené volovi. Keď dvaja činia to isté, nemusi to byť to isté. Odrazu všetci vidia nezmyselnosť tejto metódy, ak bola použitá proti tomu „dobrému“, proti nehybnému pokroku, tolerancii, liberalizmu a globálnej emancipácii všetkého so všetkým.

Nie, demokracia sa musí brániť proti svojim nepriateľom, tu končí tolerancia!

Nejaký provokatéri tu budú obvi-

znanie ako trápny podvod a zamerať sa na svoju pravú vnútornú tvár.

Ale ktorá je tá pravá vnútorná tvár? Koľko ich má každý človek a kto ich rozlíši a vyselektuje?

No predsa odborníci! ONI vedia, aká je vaša pravá tvár. Už sa netreba znásilňovať a obmedzovať, prispôsobovať svoje ego nejakým

Božím prikázaniam. Treba sa odovzdať svojim pudom, obsesiám, úchylkám, mániám a zistiť, kto vlastne ste. Alebo by ste chceli žiť celý život vo lži? Či nebudaj potláčať svoje pudy?

Aká strašná predstava! To by ste sa nakoniec mohli stať fanatikom, t. j. človekom žijúcim podľa „confessio“, a to ONI nechcú. To by ste sa im po-

BRANISLAV MICHALKA

Vládcovia nad vašou identitou

aktívny sodomita, portrérujúc figúrky mondénnej spoločnosti, nezabudol vykresliť ani strojeného odporcu sodomie, šíriaceho katolícko-royalistickú prudériu v salónoch, ktorého vzápätí demaskuje slovami: väčšina týchto odporcov sodomie je sama homosexuálna. Ba čo viac: ich morálne rozhorčenie nie je nič iné, len mimikri, ktoré má ukryť ich pravú tvár, totiž tvár úchylného človeka.

Geniálne!

Logický záver je jednoznačný: každý, kto bojuje proti sodomitom, je sám sodomita!

Nuž, chcelo by sa vám po tomto zistení niečo proti nim povedať?

V médiách sú touto metódou vykresľovaní a dehonestovaní odporcovia homosexuality, s dôvetkom, že predsa obyčajným heterosexuálom sodomiti neprekážajú, nemajú prečo; redaktor potom zvykne dodať: moja „priateľka“ (rozumej konkubína) má brata homosexuála a perfektne spolu vychádzame, alebo podobnú imbecilnosť.

Aké krásne možnosti sa relativizátorom a zahmlievateľom otvárajú takouto metódou, o tom aj škoda sa dohadovať. Je to evidentné. Akékoľvek morálne rozhorčenie môže byť dešifrované ako utajovaná úchylnosť. Vidíte ho, jezuitu, ako sa maskuje, to sú oni, pedofili, a druhých budú poučovať! Atď., atď.

Na druhej strane sú tu krásni, heroickí, čistí ľudia, ktorí nič neskrývajú. Naši štvorpercentní. Aký to protiklad!

Ale beda vám, ak by ste chceli použiť túto metódu na nich a ukázať jej nezmyselnosť. Bojuješ proti rasizmu? To preto, lebo sám si utajený rasista. Naháňaš antisemitov po novinách, mestách i

ňovať súdruha zaslúžilého bojovníka proti fašizmu z fašizmu????!! Ale zaslúžilý bojovník proti perverzite môže byť obvinený z perverzity.

Hľadiac späť, dá sa povedať, že v podstate celá psychoanalýza bola krvopotne vyžmýkaná a vypotená z univerzitných zadníc len s jediným účelom: vytvoriť kopernikovsky obrat v nazeraní európskeho kresťana a tým ho zničiť, ponížiť a odkresťančiť. Kým dovtedy bola daná identita človeka skrze „confessio“, t. j. vyznanie, resp. vyznanie viery, čo v podstate môžeme vykladať ako primát vonkajšej prezentácie a objektívnej formácie človeka nad jeho „spodnými duševnými prúdmi“, v novej dobe sa vonkajšia prezentácia, vyznanie vykladá ako forma pokrytectva, ktorá je len zásterkou na ukrytie duševnej reality.

Aké katastrofálne dôsledky takýto obrat obsiahne, je zjavné. Kým dovtedy človek podrobil a prispôboval svoj vnútorný svet svojmu vyznaniu, tak odteraz mal odhodit' vy-

tom mohli postaviť na odpor. V tom prípade vás treba samozrejme odhaliť. Ste fanatik a fašista.

Otázkou zostáva, ako sa brániť.

Najzbytočnejšou formou je snaha diskutovať a dokazovať. ONI poznajú vaše názory, vaše kresťanstvo, veď práve preto vás nenávidia, tak načo im to dupľovať? Nech poviete čokoľvek, aj tak budete fašista. Náš Pán Ježiš Kristus neuznal Piláta takmer za hodného odpovede. Mlčal. Sú chvíle, keď už bolo povedané všetko.

Nie každý má však s určitým typom ľudského dobytká toľko trpezlivosti ako Boží Syn. Sme predsa len krehké národy. Pohľad na zaniateného ľavicovo-liberálneho osvietenca je zaiste často taký trisťný, že v človeku pracuje žľovod na plné obrátky. Ako teda reagovať na jeho gebuziny? Apológiu a diskusiu sme už vylúčili ako neúčinnú, zostáva paródia. Treba sa ku všetkému priznať a ešte si pridať. Nesmieme to však robiť s rozhorčením a so strojenou iróniou, pretože vtedy by

vás rýchlo prekukol a pochopil by, že ide iba o ďalšiu formu obhajoby. Nie, vy ho musíte vytočiť a šokovať. Musíte pôsobiť chladne a blazeovane, akoby ste sa až teraz, zoči-voči jeho odhaleniu rozhodli definitívne odhodiť masku a ukázať sa v celej svojej „hovädnosti“, ktorá je väčšia než on mohol čo i len tušiť!

Uvedme príklad: Ste obvinený z fašizmu. Odpovedáte: Mno, aby som pravdu povedal, tak voči fašizmu mám veľké výhrady, ako ku každej polovičatosti. Pohľad polovičatostou, nenávidím polovičatost, tramtaratááá ... Fašizmus uviazol niekde uprostred liberalizmu a totality a nepochopil skutočné mystérium totality, jej krásu atď. atď. Môžete sa začať rozplývať nad estetiku miest zrovnaných so zemou, adorovať kult násilia a tárať tak, že oproti vám budú Evola s Jungerom skauti s betlehemským svetielkom. Ale samozrejme, nesmiete zabudnúť dodať, že inak máte fašizmus vo veľkej úcte, aby ste nevzbudili podozrenie, že sa chcete distancovať.

Ste obvinený z náboženského fanatizmu? Že ste katolícky inkvizíčný maniak a sadista?

Všetko priznať a pritvrdiť! Ó, krása Bartolomejskej noci, ó prešovské jatky, križové výpravy, masakre, pogromy, plamene, ruiny, niagary krvi, aká to slasť pre oči fanatika vášho formátu.

Ste rasista? Kdeže rasista, ultra-, mega-, totalrasista ste, aby vedeli. Poukážte na chyby v Gobineauovi, vysmejte sa z Chamberlainovho liberalizmu, poukážte na smiešnu anglosaskú demokratickosť Ku-Klux-Klanu, s pohrdaním samozrejme, predvedte ohňostroje všetkých brachiocefálií a dolichocefálií atď. atď.

Odmenu vám bude liberálny kapor, ktorý sediac oproti vám, nemo otvára a zatvára ústa. Obzvlášť odporúčam praktikovať s mladými krehkými ľavicovými vílami, bojovníčkami za práva východoslovenských „indiánov“ a záchranu dažďových pralesov. Ich roztomilé tváričky, tak nebesky vzdialené od akejkoľvek reality, živene z ocinkovej apanáže a mazané všetkými mastičkami, pôvabne sčervenajú a ich soprány na vás vychrlia spíšku zúriveho zúfalstva, na ktorú budete ešte po rokoch slastne spomínať a odnesiete si ju, ako sladký talizman, až do hrobu s pocitom: nežil som nadarmo.

Kresby: Andrej Mišanek

